

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ

ДНІПРОПЕТРОВСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ У
ДНІПРОПЕТРОВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Лекційний курс
Школи молодого профорієнтатора

«Професійна орієнтація учнівської молоді.
Опорний конспект.»

Автор-упорядник

В.І.Уруський, заступник директора з
наукової роботи Тернопільського
обласного комунального інституту
післядипломної педагогічної освіти

Дніпропетровськ
2013

В. Урусский. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

Професійна орієнтація учнівської молоді. Опорний конспект.

Призначення: конспективний виклад інформації про систему професійної орієнтації учнівської молоді призначений для:

- вивчення методичних об'єднань вчителів-предметників, класних керівників, керівників закладів освіти;
- планування та організації профорієнтаційної роботи в закладах освіти на основі комплексного, системного підходу;
- інформаційного забезпечення методичної роботи з питань професійної орієнтації учнівської молоді.

Професійна орієнтація	– це комплексна науково-практична система надання допомоги особистості у вільному, активному і свідомому виборі професії, що задовольняє потреби особистості в професійному самовизначенні і відповідає потребам суспільства в поновленні соціально-професійної структури.
На що спрямована професійна орієнтація?	Профорієнтація спрямована на досягнення збалансованості між професійними інтересами і можливостями людини та потребами суспільства в конкретних видах професійної діяльності.
Що забезпечує професійна орієнтація?	<p>1. Профорієнтація забезпечує ефективне використання трудового потенціалу особи, сприяє підвищенню її соціальної та професійної мобільності, відіграє значну роль у профілактиці вимушеного безробіття. Профорієнтаційні заходи стимулюють пошук людиною найефективніших засобів підвищення свого професійно-кваліфікаційного рівня, розвиток соціально-економічної ініціативи, інтелектуальної та трудової мобільності.</p> <p>2. Професійна орієнтація сприяє також раціональній структурній перебудові народного господарства з урахуванням реальної потреби в професіях (спеціальностях), є засобом запобігання стресовій поведінці людей, яким загрожує безробіття.</p> <p>3. В цілому профорієнтаційна діяльність покликана:</p>

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<ul style="list-style-type: none">➤ адекватно відтворювати запити економіки;➤ враховувати соціально-демографічні і національні особливості населення;➤ сприяти формуванню адекватної структури зайнятості;➤ узгоджувати особисті інтереси і суспільні потреби;➤ розвивати творчі здібності і соціальну активність населення; підвищувати задоволеність особистості власною працею; бути складовою частиною державної системи управління трудовими ресурсами;➤ сприяти ефективності всієї кадрової політики суспільства.
Загальні функції професійної орієнтації:	<ol style="list-style-type: none">1. Сприяти розвитку таких якостей робітника, як здатність вдосконалюватися в професії, готовність переключатися на інший вид діяльності, бути професійно мобільним.2. Розвивати в майбутніх працівників економічну мобільність, трудову та інтелектуальну незалежність, підприємливість.3. Допомагати людині знайти своє місце в системі суспільних відносин.
Функції системи профорієнтації у галузі профорієнтаційних послуг та психологічної підтримки населення:	<ul style="list-style-type: none">➤ забезпечення безкоштовного надання гарантованого обсягу профорієнтаційних послуг молоді, яка навчається, незайнятому і зайнятому населенню, особам з обмеженою працездатністю;➤ здійснення професійного інформування населення про професії та спеціальності, що мають попит на регіональному ринку праці;➤ ознайомлення населення з правилами вибору професії, виховання у громадян спрямування на самопізнання і особисту активність як основи реального плану оволодіння професією;➤ організація та проведення групових професійних консультацій серед молоді, яка навчається, незайнятого і зайнятого населення, осіб з обмеженою працездатністю;➤ створення умов для розвитку професійно важливих якостей особистості;

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<ul style="list-style-type: none">➤ забезпечення поглибленого профдіагностичного обстеження громадян з метою професійного добору і професійного відбору;➤ надання психологічної підтримки та здійснення корекції професійного самовизначення населення;➤ визначення професійної придатності осіб при комплектуванні навчальних груп загальноосвітніх шкіл, спеціальних шкіл, професійних навчально-виховних та вищих навчальних закладів, направленні незайнятого населення на професійне навчання, працевлаштування громадян тощо;➤ здійснення заходів щодо сприяння професійній адаптації осіб, направлених на професійне навчання, психологічного супроводження навчальних груп;➤ сприяння професійної адаптації працівників, які вперше працевлаштувались та громадян, що змінили професію.
<p>Функції системи профорієнтації у галузі інформаційно-методичної роботи з професійної орієнтації населення:</p>	<ul style="list-style-type: none">➤ підготовка нормативних актів, що регулюють роботу з професійної орієнтації населення та забезпечення ними відповідних підрозділів професійної орієнтації, здійснення консультацій щодо їх використання;➤ розробка методичних матеріалів (рекомендацій, посібників, підручників) та забезпечення ними профорієнтаційних підрозділів установ, організацій, підприємств тощо;➤ створення банку професіографічних матеріалів з професійної орієнтації населення, стандартизованих психодіагностичних методик, пакетів прикладних програм і встановлення порядку їх використання;➤ здійснення апробації методичних матеріалів профдіагностичного характеру, профінформаційних та інших розробок з професійної орієнтації населення, узагальнення результатів їх використання;➤ надання методичних консультацій з питань професійної орієнтації і психологічної підтримки населення фахівцям територіальної служби зайнятості, кадрових служб підприємств,

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<p>педагогічним працівникам закладів освіти, практичним психологам, соціологам та ін.;</p> <ul style="list-style-type: none">➤ організація семінарів та конференцій з проблем професійної орієнтації населення;➤ розробка і впровадження у практику профорієнтаційної роботи з професійної орієнтації населення сучасних методів профдіагностики, в тому числі з використанням профдіагностичного обладнання та комп'ютерної техніки;➤ вивчення та поширення вітчизняного і зарубіжного досвіду профорієнтаційної роботи з населенням, організація обміну досвідом в межах держави і територіальних системах професійної орієнтації;➤ організація підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів.
<p>Функції системи професійної орієнтації у галузі координації і науково-дослідної діяльності з професійної орієнтації населення:</p>	<ul style="list-style-type: none">➤ розробка із залученням установ та організацій, які належать до територіальної системи професійної орієнтації на відповідній території, розгляд цих заходів територіальною міжгалузеву радою з професійної орієнтації населення і професійного навчання незайнятих громадян;➤ визначення пріоритетних напрямів роботи з професійної орієнтації населення, обґрунтування пропозицій щодо забезпечення гарантованих обсягів профорієнтаційних послуг різними категоріям населення;➤ здійснення розробки розділів з професійної орієнтації населення регіональних програм зайнятості, соціальних програм, програм соціального становлення і розвитку молоді, охорони здоров'я, розвитку освіти, охорони праці та інших;➤ вивчення стану профорієнтаційної роботи з населенням у регіоні і розробка пропозицій щодо її удосконалення, підвищення соціальної та економічної ефективності;➤ забезпечення взаємодії з профорієнтаційною роботою з молоддю, яка навчається, незайнятим і зайнятим дорослим населенням, особами з обмеженою працездатністю;

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

- **створення** сприятливих умов для розвитку розгалуженої мережі профорієнтаційних підрозділів, зокрема недержавних, діяльність яких не суперечить чинному законодавству;
- **підготовка** єдиного плану профорієнтаційної діяльності територіальної міжгалузевої ради з професійної орієнтації населення і професійного навчання незайнятих громадян відповідного регіону;
- **проведення** координаційних нарад і семінарів з удосконалення спільної роботи щодо організації професійної орієнтації населення в регіоні територіальної служби зайнятості з професійними навчально-виховними та вищими навчальними закладами, соціальними службами для молоді, установами соціального захисту населення, військовими комісаріатами й охорони здоров'я, кадровими та іншими службами підприємств тощо;
- **атестація і допуск** спеціалістів з професійної орієнтації населення до профдіагностичного обстеження та індивідуального професійного консультування з елементами психологічної підтримки громадян;
- **здійснення** теоретичних і прикладних професіографічних досліджень у галузі професійної орієнтації населення;
- **проведення** прикладних економічних, соціологічних та інших досліджень з питань професійної орієнтації населення;
- **організація** впровадження результатів теоретичних та прикладних досліджень у практику роботи підрозділів і спеціалістів територіальної системи професійної орієнтації населення.

Формуюча функція професійної орієнтації:

- Професійна орієнтація повинна сприяти розвитку професійно-важливих якостей особистості працівника:
- здатність до постійного вдосконалення професійної майстерності;
 - готовність виконувати різні види діяльності;
 - професійна мобільність;

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<ul style="list-style-type: none">➤ трудова та інтелектуальна незалежність;➤ економічна мобільність, підприємливість;➤ задоволеність власним соціально-професійним статусом.
Головна мета профорієнтаційної роботи:	Головною метою профорієнтаційної роботи є сприяння специфічними методами посиленню конкурентоспроможності працівника на ринку праці та досягнення ефективної зайнятості населення.
Позитивний ефекти від запровадження профорієнтаційних заходів:	<p>Професійна орієнтація впливає на збільшення продуктивності праці залежно від галузі на 10-30 відсотків, скорочення плинності кадрів на 20-25 відсотків, зниження аварійності та травматизму на 35-45 відсотків, продовження періоду працездатності на 8-10 відсотків, сприяє зниженню відчислення учнів з професійних навчальних закладів у 3-4 рази.</p> <p>Профорієнтаційна робота сприяє цілеспрямованому розвитку здібностей і талантів людини, зростанню її професіоналізму, працездатності, збереженню здоров'я і виступає одним з найважливіших елементів державної політики в сфері соціального захисту та зайнятості населення.</p>
Основні завдання в галузі організації системи професійної орієнтації:	<ul style="list-style-type: none">➤ забезпечення гарантованих Конституцією та законодавством України прав громадян на працю, конкурентоздатність особи на ринку праці, вільного вибору або зміни трудової діяльності, професії та місця роботи у відповідності з професійними інтересами, нахилами, здібностями, професійною підготовкою, станом здоров'я та з урахуванням потреб ринку праці;➤ підвищення соціальної та професійної мобільності особи;➤ збереження її здоров'я і працездатності;➤ сприяння гармонійному розвитку особи, оптимізації процесу її соціально-професійного становлення;➤ стимулювання розвитку соціальної та економічної ініціативи особи, її інтелектуального та трудового потенціалу;

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

- **забезпечення** комплексного підходу до роботи у сфері професійної орієнтації, посилення її соціально-економічної спрямованості;
- **формування** правових, соціально-економічних, інформаційно-методичних, матеріально-технічних, кадрових і фінансових засад розвитку професійної орієнтації населення, організація науково-методичного та нормативного забезпечення її функціонування;
- **оновлення** форм і методів профорієнтаційної роботи з населенням, визначення її нормативів та стандартів на рівні сучасних вимог;
- **розробка** пакету відповідних нормативно-правових документів, необхідних для організації роботи з професійної орієнтації населення, та внесення змін до чинних законодавчих актів;
- **вдосконалення** структури управління професійною орієнтацією молоді, яка навчається, незайнятого і зайнятого населення, осіб з обмеженою працездатністю;
- **створення, розширення та удосконалення** існуючих профорієнтаційних підрозділів у системі освіти, соціальних службах для молоді, державній службі зайнятості, на підприємствах, організаціях, установах соціального захисту населення та охорони здоров'я;
- **створення** сприятливих умов для розвитку мережі недержавних установ і об'єднань, що надають профорієнтаційні послуги;
- **підготовка, перепідготовка та підвищення** кваліфікації фахівців у сфері професійної орієнтації населення;
- **підвищення** ефективності праці зайнятих професійною орієнтацією населення фахівців, запровадження дійових форм їх матеріального і морального заохочення;
- **організація** міжнародного співробітництва в сфері професійної орієнтації населення з метою обміну досвідом роботи.

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний концепт

Завдання професійної орієнтації молоді, яка навчається:	<ul style="list-style-type: none">➤ <i>ознайомлення</i> учнів і вихованців з професіями та правилами вибору професії, рекомендованими Міносвіти України;➤ <i>виховання</i> в молоді спрямованості на самопізнання і власну активність як основу професійного самовизначення;➤ <i>формування</i> вміння зіставляти свої здібності з вимогами, необхідними для набуття конкретної професії, складати план оволодіння професією;➤ <i>забезпечення</i> розвитку професійно важливих якостей особистості.
Багатоаспектність професійної орієнтації	Професійна орієнтація є соціально-економічною категорією за походженням, сутністю й показниками оцінки ефективності. За методами вирішення професійна орієнтація – це соціально-економічна, медико-фізіологічна та психолого-педагогічна проблема.
Сутнісний зміст соціально-економічного аспекту професійної орієнтації молоді:	Як соціально-економічна проблема професійна орієнтація повинна забезпечити неперервний процес відновлення робочої сили, тобто забезпечити економіку кадрами необхідних професій, в достатній кількості та певного рівня кваліфікації з розрахунку на сучасний стан та на перспективу.
Соціально-економічні завдання професійної орієнтації:	Соціально-економічні завдання професійної орієнтації полягають у здійсненні підготовки школярів до вибору професії на основі таких проявів економічних законів, як переміна, поділ праці, структурні зміни в економіці, що ведуть до скорочення потреб в трудових ресурсах в окремих галузях, перевищення пропозиції робочої сили над попитом в умовах ринкової економіки, що ведуть до безробіття.
Психолого-педагогічні завдання професійної орієнтації:	<ul style="list-style-type: none">➤ виявлення інтересів, нахилів, професійно важливих якостей школярів;➤ формування в них професійного самовизначення з урахуванням індивідуальних особливостей, потенційних можливостей особистості і потреб суспільства в кадрах;➤ проектування програм професійного розвитку.

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

Медико-фізіологічні завдання профорієнтації:	Медико-фізіологічний аспект профорієнтації полягає в проведенні довгострокових спостережень та контролі рівня фізичного розвитку, стану здоров'я школярів з метою виявлення медичних показників і протипоказань вибраної професії; корекція професійних планів з урахуванням медичних показників і протипоказань, психофізіологічних особливостей учнів.
Показники, якими визначається високий рівень функціонування системи професійної орієнтації в суспільстві:	<ol style="list-style-type: none">1. Готовність всього суспільства реально усвідомлювати існуючі проблеми вільного й усвідомленого вибору кожною людиною свого професійного шляху.2. Наявність соціального замовлення на працівника-професіонала.3. Належне науково-методичне, кадрове, технічне, фінансове забезпечення професійної орієнтації в суспільстві.4. Гуманістичний характер і соціально-економічна спрямованість профорієнтаційної роботи.5. Домінуюча роль держави в управлінні профорієнтаційною діяльністю.6. Наявність спеціального законодавства, відповідної нормативно-правової бази.
Об'єкт професійної орієнтації:	<ul style="list-style-type: none">➤ молодь, яка навчається;➤ зайняте та незайняте населення;➤ вивільнювані працівники;➤ особи з обмеженою працездатністю.
Принципи функціонування системи професійної орієнтації:	<ul style="list-style-type: none">➤ Комплексний характер профорієнтаційних послуг.➤ Узгодження інтересів особи та суспільства через ринок праці.➤ Діяльнісний підхід до визначення професійної придатності.➤ Рівні можливості отримання профорієнтаційних послуг громадянами.➤ Доступність професійної та іншої інформації стосовно можливостей вибору чи зміни професії, форм навчання і працевлаштування.

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<ul style="list-style-type: none">➤ Добровільність і безкоштовність отримання профорієнтаційних послуг усіма групами населення на гарантованому державному рівні.➤ Конфіденційний та рекомендуєчий характер висновків профконсультацій та профвідбору, додержання норм професійної етики.
Напрямки формування та розвитку системи професійної орієнтації населення:	<ul style="list-style-type: none">➤ Формування правових, соціально-економічних, інформаційно-методичних, матеріально-технічних і фінансових засад розвитку системи професійної орієнтації, організація науково-методичного та нормативного забезпечення її функціонування.➤ Удосконалення структури управління системою профорієнтаційних підрозділів на загальнодержавному і регіональному рівнях.➤ Комплексний підхід до роботи в сфері професійної орієнтації, посилення її соціально-економічної спрямованості.➤ Створення мережі недержавних установ і об'єднань, що наляють профорієнтаційні послуги.➤ Підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації фахівців у сфері професійної орієнтації.➤ Оновлення форм і методів профорієнтаційної роботи, визначення її нормативів і стандартів на рівні сучасних вимог.➤ Розробка пакету відповідних нормативно-правових документів, необхідних для реалізації завдань професійної орієнтації, та внесення змін до чинних законодавчих актів.➤ Організація міжнародного співробітництва в сфері професійної орієнтації з метою обміну досвідом роботи.➤ Створення, розширення та удосконалення існуючих профорієнтаційних підрозділів в системі освіти, соціальних служб для молоді, державній службі зайнятості, на виробництві та в установах соціального захисту населення.➤ Підвищення ефективності праці зайнятих професійною орієнтацією фахівців, запровадження дійових форм їх матеріального та морального

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

заохочення.

Соціально-професійне самовизначення школярів

Актуальність проблеми професійного самовизначення:

Актуальність проблеми професійного самовизначення учнівської молоді полягає насамперед в тому, що випадковий вибір професії призводить в кінцевому випадку до небажаних наслідків, а саме: низька продуктивність праці, помилки і брак в роботі, незадоволення і пригнічений стан людини (психічні розлади), економічні втрати на переучування та перекваліфікацію.

Натомість правильний і своєчасний вибір професії у шкільному віці в 2-2,5 рази зменшує плінність кадрів, на 10-15% підвищує продуктивність праці, в 1,5-2 рази знижує вартість підготовки кадрів.

До того ж в умовах жорсткого ринку не всі працівники матимуть впродовж усього життя постійну роботу, пов'язану з однією і тією самою професією, спеціальністю, посадою. Професійна діяльність в сучасних умовах вимагає регулярного підвищення кваліфікації, психологічної готовності до обрання іншого виду діяльності. Сьогодні кожен працівник повинен виявляти економічну активність, навички до самореалізації, вміти виконувати функції вільного носія соціальних ролей.

Професійне самовизначення

Вибір професії – одне з найважливіших стратегічних рішень в житті людини. Це – складний акт самовизначення – свідомого вибору суб'єктом життєвої позиції, яка стає вирішальним чинником у виборі способів розв'язання тих чи інших життєвих проблем.

Процес самовизначення завершується досягненням стабільного становища у тій чи іншій сфері соціального життя і формуванні відповідних переконань, принципів, ціннісних орієнтацій молоді.

Самостійний вибір професії, здійснений під впливом аналізу власних внутрішніх можливостей, в тому числі і своїх здібностей, і співвіднесення їх з вимогами професії, яка обирається, являє собою

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<p>процес професійного самовизначення.</p> <p>Під професійним самовизначенням в педагогіці розуміють самопізнання та об'єктивну оцінку особою власних індивідуальних особливостей, зіставлення своїх професійно важливих якостей і можливостей з вимогами, необхідними для оволодіння конкретною професією.</p> <p><i>Психологія розглядає професійне самовизначення</i> як найбільш значущий компонент професійного розвитку особистості, а також як критерій одного з етапів цього тривалого і складного процесу. Завершується він тільки тоді, коли у людини сформується позитивне відношення до себе як до суб'єкта професійної діяльності.</p>
Професійне самовизначення	<p>– це процес прийняття особистістю рішення щодо вибору майбутньої трудової діяльності (конкретно: вибір професії, професійного навчального закладу, місця працевлаштування).</p>
Завдання педагогічного керівництва процесом професійного самовизначення:	<ol style="list-style-type: none">1. Сформувати установку на власну активність та самопізнання як основу професійного самовизначення.2. Ознайомити із світом професій, потребами ринку праці, правилами вибору професії.3. Забезпечити самопізнання та сформувати „образ Я” як суб'єкта майбутньої професійної діяльності.4. Сформувати вміння аналізувати різні види професійної діяльності, враховуючи спорідненість їх за психологічними ознаками і подібністю до людини.5. Сформувати вміння зіставляти „образ Я” з вимогами професій до особистості та потребами ринку праці і створювати на цій основі професійний план та перевіряти його.6. Створювати умови для перевірки можливостей самореалізації в різних видах професійної діяльності шляхом організації професійних проб.7. Забезпечити розвиток професійно важливих якостей.8. Сформувати мотивацію і психологічну готовність до зміни професій та переорієнтації на

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<p>нову діяльність.</p> <p>9. Виховувати загальнолюдські і загальнопрофесійні якості та розумні потреби.</p>
Суть процесу професійного самовизначення	<p>Професійне самовизначення полягає в усвідомленні особистістю себе як суб'єкта конкретної професійної діяльності і передбачає:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ самооцінку людиною власних індивідуально-психологічних якостей та зіставлення своїх можливостей з психологічними вимогами професії до спеціаліста;➤ усвідомлення своєї ролі в системі соціальних відносин і своєї відповідальності за успішне виконання діяльності та реалізацію своїх здібностей;➤ саморегуляцію поведінки, спрямованої на досягнення мети.
Професійне самовизначення розглядається як:	<ul style="list-style-type: none">➤ серія задач, що їх суспільство ставить перед особистістю, яка формується, і які дана особистість повинна вирішити протягом певного періоду часу;➤ процес поетапного прийняття рішень, за допомогою яких індивід формує баланс між своїми побажаннями і нахилами, з одного боку, і потребами суспільства – з іншого.➤ процес формування індивідуального стилю життя, частиною якого є професійна діяльність.
Протиріччя процесу професійного самовизначення	<p>Професійне самовизначення – складний, часом суперечливий процес, в основі якого лежить цілком виправдане прагнення молодої людини до самостійності, в той час як вона ще не в змозі обійтися без кваліфікованої допомоги школи, сім'ї.</p> <p>Особливість школяра у цьому процесі полягає як поєднання найрізноманітніших протиріч. Це протиріччя між:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ здібностями учнів, їх нахилами і вимогами професії до особистості;➤ професійними намірами учнів і реальними можливостями ринку праці;➤ усвідомленням рівня свого загального розвитку і можливістю менш кваліфікованої праці;

В. Урусський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<ul style="list-style-type: none">➤ бажанням проби сил і відсутністю можливостей в школі;➤ станом здоров'я і медико-фізіологічними вимогами професії до особистості;➤ вимогами до сучасного спеціаліста і діючими формами та методами професійної підготовки;➤ професійними намірами молоді з високим рівнем освіти та значною долею малокваліфікованої ручної праці.
Професійне самовизначення як елемент більших систем	<p>Професійне самовизначення слід розглядати як елемент більш ширших систем:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ соціального самовизначення - пошук молоді людини свого місця в житті, в соціальній структурі суспільства;➤ життєвого самовизначення – специфічної форми суб'єктно-об'єктної взаємодії, в якій особистість виступає справжнім суб'єктом життєвого процесу, тобто свідомо включається у хід подій, опосередковуючи його творчим ставленням до життя і беручи на себе відповідальність за свої вчинки і дії як їх автор.
Питання, на які слід відповісти, вибираючи професію:	<p><i>Ким бути?</i> – яке місце зайняти в системі суспільного поділу праці; якою мірою професія буде забезпечувати задоволення матеріальних і духовних потреб особистості; наскільки обрана професія сприятиме розкриттю та використанню наявних здібностей.</p> <p><i>До якої соціальної групи належати?</i> – який соціальний статус як становище, позицію особистості в соціальній структурі суспільства забезпечить обрана професія.</p> <p><i>Де працювати?</i> – чи передбачає обрана професія зміну місця проживання.</p> <p><i>З ким працювати?</i> – які соціально-демографічні та статево-вікові характеристики майбутнього колективу, в якому доведеться працювати по обраній професії.</p> <p><i>Який стиль життя обрати?</i> – виявляється в особливих кількісних і якісних характеристиках</p>

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	життєдіяльності особистості з боку її інтенсивності, темпу, ритму, розподілу бюджету часу, домінуючих орієнтацій, міри і рівня засвоєння різних способів життєдіяльності.
Умови ефективного формування в учнів свідомого ставлення до вибору професії:	<ul style="list-style-type: none"> ➤ різноманітність форм організації профорієнтаційної роботи; ➤ професіографічний характер профорієнтаційних заходів; ➤ активізація пізнавальної діяльності учнів; ➤ індивідуальний підхід у здійсненні роботи з підготовки учнів до професійного самовизначення; ➤ залучення учнів до суспільно корисної та продуктивної праці, що відповідає їх нахилам і здібностям.
Етапи процесу професійного самовизначення:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Соціальна орієнтація – направлена активність особистості у виборі свого життєвого шляху, період активного пошуку мети. 2. Усвідомлення мети для себе та її значимості для суспільства, засвоєння суб'єктом певних соціальних цінностей. 3. Реалізація життєвих цінностей.
Етапи професійного самовизначення з точки зору психології розвитку (вікових особливостей):	<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Дитяча гра</i> – виконання певних професійних ролей і „програвання” окремих елементів пов'язаної з цими ролями поведінки. 2. <i>Підліткова фантазія</i> – коли підліток бачить себе в мріях представником тієї чи іншої професії. 3. <i>Попередній вибір професії</i> – різні види діяльності сортуються і оцінюються з точки зору інтересів, здібностей, системи цінностей тощо. 4. <i>Практичне прийняття рішення</i> – вибір рівня кваліфікації, об'єму і тривалості професійної підготовки, вибір спеціальності.
Компоненти професійного самовизначення	<ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Професійна направленість</i> – визначається мотиваційною сферою особистості. 2. <i>Професійна самосвідомість</i> – співвідношення особистістю мети із своїми ідеалами, уявлень про цінності – із своїми можливостями. 3. <i>Професійно важливі якості</i> – окремі динамічні

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<p>риси особистості, психомоторні, психічні і фізичні властивості, які відповідають вимогам професії до людини, сприяють успішному оволодінню професією.</p>
Професійно важливі якості особистості	<p>– окремі динамічні риси особистості, окремі психічні, психологічні і фізіологічні властивості, які відповідають вимогам до людини певної професії і сприяють успішному оволодінню нею. Підготовка до свідомого вибору професії передбачає активне формування психологічних якостей особистості: здібностей, інтересів, ціннісних орієнтацій, прагнень, професійних планів, ідеалів, переконань.</p>
Групи факторів, які впливають на процес професійного самовизначення:	<p>1. Загальні:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ соціально-економічні умови життя людей,➤ духовна культура суспільства,➤ стан розвитку економіки, освіти тощо. <p>2. Регіональні:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ специфічні соціокультурні особливості конкретного регіону,➤ структура економіки та зайнятості населення,➤ структура навчальних закладів,➤ матеріальний та культурний рівень сім'ї тощо. <p>3. Індивідуальні:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ індивідуально-психологічні і фізіологічні особливості людини.
Готовність до свідомого вибору професії:	<p>– це складне структурне утворення взаємопов'язаних і поєднаних переконаннями морально-вольових якостей особистості, способів поведінки, знань про професії, практичних умінь і навичок, сформованих у відповідності із вимогами суспільства і можливостями навчально-виховного процесу в школі.</p>
Компоненти готовності до свідомого вибору професії:	<p>Моральна готовність – усвідомлення суспільного і особистісного значення праці, прагнення максимально проявити свої сили, здібності в праці, позитивне ставлення до різних видів праці.</p> <p>Психологічна готовність – передбачає свідомий вибір професії у відповідності до наявних здібностей</p>

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний концепт

	<p>і можливостей.</p> <p>Практична готовність – включає в себе загальні і політехнічні знання, загальнотрудоі і спеціальні уміння і навички.</p>
Складові мотиваційного компоненту готовності до свідомого вибору професії:	<ul style="list-style-type: none">➤ усвідомлення ролі праці в житті людини;➤ інтерес до праці взагалі і до конкретної професії зокрема;➤ впевненість в перспективності своєї майбутньої професії, що базується на інформованості про можливості підвищення кваліфікації, професійного росту, змістовної і творчої роботи, покращення умов праці тощо.
Психологічна готовність	<p>– це суттєва передумова цілеспрямованої діяльності, її регуляції, стійкості та ефективності нервових процесів, важливих для ефективної трудової діяльності. Вона допомагає людині успішно виконувати свої обов'язки, правильно використовувати знання, досвід, особисті якості, зберігати самоконтроль і перебудувати свій спосіб дій при появі непередбачених перешкод.</p>
Стан психологічної готовності	<p>– складна динамічна структура, сукупність інтелектуальних, емоційних, мотиваційних та вольових параметрів психіки в їх співвідношенні із зовнішніми умовами та майбутніми задачами.</p>
Готовність з психологічної точки зору:	<ul style="list-style-type: none">➤ усвідомлені і неусвідомлені установки на певні форми реагування як налагоджування, настроювання суб'єкта на наступну діяльнісну активність;➤ усвідомлення задачі, моделі ймовірної поведінки;➤ визначення оптимальних способів діяльності;➤ оцінку своїх можливостей в їх співвідношенні з майбутніми труднощами і необхідністю досягнення певного результату.
Компоненти структури психологічної готовності:	<ul style="list-style-type: none">➤ позитивне ставлення до того чи іншого виду діяльності, професії, адекватні до них риси характеру, здібності, темперамент, мотивація;➤ необхідні знання, навички, вміння;➤ стійкі професійно-важливі особливості

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	сприймання, уваги, мислення, емоційних та вольових процесів.
Умови формування в учнів свідомого ставлення до вибору професії:	<ul style="list-style-type: none">➤ різноманітність форм організації профорієнтаційної роботи;➤ професіографічний характер профорієнтаційних заходів;➤ активізація пізнавальної діяльності учнів;➤ індивідуальний підхід в здійсненні роботи з підготовки учнів до професійного самовизначення;➤ залучення учнів до суспільно корисної, продуктивної праці, яка відповідає їх нахилам і здібностям.
Принципи професійного самовизначення	<ul style="list-style-type: none">➤ Принцип активності особистості.➤ Принцип відповідності вибраної професії інтересам, здібностям, нахилам особистості і потребам ринку праці.➤ Принцип свідомості вибору професії.➤ Принцип розвитку особистості, підвищення кваліфікації і росту професійної майстерності.
Показники ефективності професійного самовизначення:	<ol style="list-style-type: none">1. Інформованість учня про структуру народного господарства; потреби ринку праці в кадрах; зміст і умови праці з вибраної професії; навчальні заклади, в яких можна отримати професію.2. Сформованість професійних інтересів та намірів.3. Сформованість мотиваційної сфери.4. Наявність спеціальних здібностей.5. Наявність практичного досвіду з обраного виду діяльності.6. Збалансованість інтересів, здібностей і нахилів вимогам професії до особистості.7. Відповідний стан здоров'я.8. Впевненість у високій соціальній значимості вибраної професії; стійке позитивне ставлення до професії і до себе як суб'єкта професійної діяльності.9. Уявлення про життєві перспективи, пов'язані з обраною сферою трудової діяльності.10. Прагнення досягнути високих результатів в

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	професійній діяльності.
Мотиви вибору професії	
Мотив	– це побудження, яке є властивістю особистості, що виникає на основі потреб і пов'язане з характером суспільних відносин та усвідомлене самою особистістю.
Мотивація до діяльності	– це сукупність рушійних сил, які побуджують людину до виконання певних дій.
Мотивація	– сукупність внутрішніх і зовнішніх рушійних сил, які побуджують людину до діяльності, визначають границі і форми діяльності і надають цій діяльності спрямованості, орієнтованої на досягнення певної мети.
Мотиваційна сфера особистості	<p>Вибір професії обумовлюється не одним, а групою мотивів, тому мова йде про мотиваційну сферу професійного самовизначення, для якої характерна певна структура.</p> <p>Для успішного самовизначення необхідно, щоб був розвинений зміст мотивів вибраної професії, достатня сила мотивів, їх стійкість, структура та певна ієрархія.</p> <p>Для мотиваційної сфери професійного самовизначення притаманна динамічність, а саме:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ мотивація професійної діяльності має багаторівневу структуру;➤ ієрархія мотивів змінюється в процесі загальноосвітньої, професійної підготовки та трудової діяльності;➤ найбільших змін зазнають мотиви, пов'язані із змістом діяльності; найбільш стійкими є широкі соціальні мотиви.
Групи мотивів вибору професії:	<ol style="list-style-type: none">1. Соціальні мотиви:<ul style="list-style-type: none">➤ можливість приносити користь суспільству,➤ працювати на благо народу,➤ відродження держави, нації тощо.2. Моральні мотиви:

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

- робота в колективі,
 - удосконалення власного морального рівня,
 - духовне самовдосконалення,
 - розвиток гуманних почуттів.
3. **Естетичні мотиви:**
- сприйняття прекрасного,
 - радість праці,
 - усвідомлення краси праці,
 - відчуття гармонії праці.
4. **Пізнавальні мотиви:**
- можливість використовувати свої здібності,
 - розвивати кругозір,
 - самовдосконалюватися,
 - забезпечити власний розвиток.
5. **Творчі мотиви:**
- оригінальність в роботі,
 - можливість здійснювати нові відкриття,
 - досягати поставленої мети,
 - простір для прояву творчості тощо.
6. **Мотиви, пов'язані із змістом праці:**
- розумове чи фізичне напруження,
 - робота із складною технікою,
 - робота на верстатах, механізмах і т.п.
7. **Матеріальні мотиви:**
- висока заробітна плата,
 - можливість допомагати батькам,
 - постійна гарантована робота,
 - стабільне майбутнє.
8. **Престижні мотиви:**
- професія ціниться серед товаришів,
 - дозволяє зайняти становище в суспільстві,
 - забезпечити швидке просування по службі.
9. **Інші:**
- можливість керувати людьми,
 - чистота і легкість праці,

В. Урський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

- можливість працювати в місті,
- дозволяє потупити в вуз.

Життєві і професійні плани школярів

Життєві плани особистості	– система попередніх уявлень людини про майбутнє, які існують у вигляді прийнятих рішень та психологічних установок і в подальшому підлягають здійсненню. Життєві цілі та плани визначають спрямованість життєвого шляху, „магістральну лінію” життя, на якій особистість вважає за необхідне сконцентруватися.
Питання, на які слід відповідати, будуючи життєвий план:	<ol style="list-style-type: none">1. В яких сферах життя сконцентрувати зусилля для досягнення успіху?2. Що саме і в який період життя повинно бути досягнуто?3. Якими засобами і в які конкретні терміни можуть бути досягнуті поставлені цілі?
Особливості складання життєвого плану:	<ul style="list-style-type: none">➤ співпадання суб’єкта і об’єкта планування;➤ життєвий план будується на основі самопізнання, самооцінки;➤ плануються лише загальні цілі, основні задачі, а тому життєвий план не може бути надто деталізованим, жорстким;➤ життєвий план носить орієнтовний, вірогідний характер;➤ неодночасність формулювання цілей: виконуючи одні, ставляться інші;➤ періодична зміна життєвих цілей, їх корекція при зміні зовнішніх обставин, життєвого досвіду.
Професійний план особистості	– уявлення учня про своє майбутнє, мету і способи його досягнення. Про професійний план можна говорити і як про образ професії, котру намагається обрати для себе учень, як про уявлення способів досягнення поставленої для себе мети. Отже, професійний план – це обґрунтоване уявлення про вибрану сферу трудової діяльності, про способи оволодіння майбутньою професією і перспективи професійного росту.

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

Компоненти професійного плану:	<ul style="list-style-type: none">➤ уявлення про роль праці в житті людини (ціннісно-мотиваційний аспект вибору професії);➤ далека (перспективна) професійна мета, узгоджена з іншими цілями життя;➤ ближні професійні цілі як етапи і шляхи досягнення далекої мети;➤ резервні варіанти та їх ієрархія;➤ знання професії і відповідних професійних навчальних закладів;➤ знання своїх можливостей для досягнення мети (реальна оцінка внутрішніх і зовнішніх факторів вибору професії);➤ знання шляхів підготовки до досягнення мети (насамперед ближньої) і шляхів роботи над собою;➤ реальна підготовка до досягнення мети і реалізація окремих компонентів професійного плану в ході пробних пошукових дій;➤ у випадку невідповідності можливостей і вибраних перспектив – інший професійний план, новий професійний вибір.
Алгоритм складання професійного плану:	<ol style="list-style-type: none">1. Визначення виду діяльності, що представляє інтерес, складання формули професії, яка цікавить особистість.2. З'ясування потреби регіонального ринку праці в спеціалістах даної професії.3. Співставлення отриманих даних і формулювання висновку про сферу народного господарства, в якій можна працевлаштуватися по обраній професії.4. Детальне ознайомлення з професією, користуючись різними джерелами інформації (професіограми, література, представники даної професії); поради з батьками; консультації з лікарем.5. Співставлення своїх індивідуальних особливостей з перспективами професійного росту.6. Ознайомлення з можливими шляхами одержання професії.7. Аналіз переваг і недоліків різних шляхів отримання професійної підготовки.

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

8. Чітке формулювання далеких і близьких професійних цілей.

Державна політика у сфері зайнятості

Державна політика у сфері зайнятості	– це система заходів прямого чи опосередкованого впливу на трудову сферу (ринок праці) для досягнення поставлених цілей.
Цілі державної політики зайнятості	<p>Цілі політики зайнятості відображають такий стан ринку праці, якого необхідно досягнути, вирішуючи актуальні на даний час проблеми.</p> <p>Для вирішення цих проблем органи зайнятості розробляють програми сприяння зайнятості населення.</p>
Програма сприяння зайнятості населення	– націлена на захист громадян від безробіття і охоплює такі категорії населення, як працюючі, які перебувають під загрозою звільнення; безробітні громадяни, зареєстровані в центрах зайнятості.
Компоненти державної програми зайнятості населення:	<ul style="list-style-type: none">➤ сукупність довго- і короткотривалих заходів, спрямованих на досягнення ефективної, оптимальної зайнятості;➤ заходи соціальної підтримки безробітних;➤ огляд ситуації на ринку праці, аналіз факторів, які впливають на динаміку зайнятості, прогноз розвитку ринку праці і зайнятості, цілі і програмні завдання;➤ заходи щодо координації зусиль зацікавлених органів управління і відповідних організацій.
Макрорівень державної політики зайнятості	Суб'єктами макрорівня державної політики зайнятості виступають вищі органи державної законодавчої і виконавчої влади, які займаються вирішенням кардинальних завдань політики зайнятості.
Основні заходи макрорівня державної політики зайнятості:	<ul style="list-style-type: none">➤ узгодження цілей і пріоритетів політики зайнятості з економічною, соціальною, демографічною, міграційною та іншими політиками;➤ узгодження системи цілей і пріоритетів політики зайнятості;

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<ul style="list-style-type: none">➤ формування політики працевлаштування і соціальної підтримки населення.
Пріоритетні заходи державних цільових програм сприяння зайнятості:	<ol style="list-style-type: none">1. Розвиток якості робочої сили через освіту, професійну підготовку, перепідготовку, вдосконалення інформаційних систем на ринку праці.2. Цільова підтримка робочих місць для стримування процесу скорочення працівників.3. Розвиток механізмів працевлаштування, самозайнятості населення.4. Реєстрація і соціальна підтримка безробітних, організація громадських і тимчасових робіт.
Сутнісний зміст регіонального рівня державної політики зайнятості	<p>Завданням політики зайнятості на регіональному рівні є:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ розвиток системи підготовки і перепідготовки робочої сили;➤ вдосконалення інформаційного забезпечення процесу пошуку роботи та працевлаштування;➤ матеріально-технічне і кадрове забезпечення центрів зайнятості;➤ цільова підтримка робочих місць для стримування безробіття;➤ підвищення ефективності процесу реєстрації, працевлаштування та соціальної підтримки безробітних;➤ підтримка громадян з обмеженою працездатністю;➤ питання організації громадських і тимчасових робіт.
Компоненти змісту програми зайнятості:	<ol style="list-style-type: none">1. <i>Аналіз проблеми</i> – виявлення сильних і слабких сторін місцевої економіки і проблем зайнятості; збір даних та їх ідентифікація.2. <i>Аудит</i> – оцінка ефективності існуючих заходів, ролі місцевих організацій та структур, які вирішують проблеми зайнятості.3. <i>Аналіз результатів</i> – рівень ефективності використання ресурсів, виявлення необхідних ресурсів, пошук джерел залучення нових ресурсів.

В. Урусський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<p>4. Формулювання мети – чітке визначення цілей реалізації обраної в програмі стратегії, співвіднесення цілей з проблемами і можливостями регіону.</p> <p>5. План дій – визначається послідовність дій для реалізації стратегічних цілей.</p> <p>6. Система моніторингу і оцінки – визначається ефективність окремих заходів, підтверджується загальна доцільність прийняття програми.</p>
Ринок праці	<p>– це елемент ринкової економіки, економічна категорія, яка характеризує систему соціально-трудових відносин в сфері задоволення потреб економіки в робочій силі і реалізації громадянами права на працю, що здійснюється на основі попиту на робочу силу і пропозиції робочих місць.</p> <p>В широкому розумінні ринок праці розглядається як специфічний вид ринку, як форма прояву ринкових відносин в сфері обігу і функціонування робочої сили, як побудований на відносинах обміну і конкуренції механізм взаємозв'язку між роботодавцем і найманим працівником.</p> <p>У вузькому значенні цього поняття ринок праці розглядається як сфера обігу робочої сили, що розглядається як сукупність форм її руху, як сукупність актів купівлі-продажу здатності робітника до праці.</p> <p>На ринку праці оцінюється вартість робочої сили, визначаються умови її найму, величина зарплати, умови праці, можливості одержання освіти, професійного росту, гарантії зайнятості, відбувається розподіл і перерозподіл трудових ресурсів за сферами та галузями народного господарства.</p>
Основне завдання державної політики у сфері зайнятості населення	<p>➤ забезпечення зайнятості населення – корисної діяльності громадян, що забезпечує задоволенню особистих і суспільних потреб та приносить їм дохід у грошовій чи іншій формі у вигляді заробітної плати, утримання, виплат тощо.</p> <p>Зайнятість забезпечується проведенням активної соціально-економічної політики, спрямованої на задоволення потреб громадян в добровільному</p>

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<p>виборі діяльності; стимулювання створення нових робочих місць; розвиток підприємницької діяльності тощо.</p>
Принципи державної політики у сфері зайнятості:	<ol style="list-style-type: none">1. Забезпечення рівних можливостей всім громадянам в реалізації права на працю і вільний вибір зайнятості.2. Підтримання трудової ініціативи громадян і заохочення розвитку їх здібностей до продуктивної і творчої праці.3. Добровільність праці, у відповідності з якою зайнятість ґрунтується на вільному волевиявленню громадян.4. Активне сприяння зайнятості і запобігання безробіттю.5. Забезпечення соціального захисту в сфері зайнятості, проведення спеціальних заходів, що сприяють зайнятості громадян, які мають труднощі при пошуку роботи.6. Поєднання самостійності регіонів у забезпеченні зайнятості населення із централізованими заходами щодо вирішення проблеми зайнятості.
Державні заходи для забезпечення ефективної зайнятості:	<p><i>Заходи інвестиційної і податкової політики,</i> спрямовані на створення раціональної структури виробництва, підвищення мобільності працівників, створення нових технологій, малих підприємств, використання гнучких режимів праці, інші заходи, що сприяють збереженню і створенню нових робочих місць.</p> <p><i>Забезпечення прав та інтересів громадян</i> шляхом:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ створення сприятливих умов для праці на виробництві;➤ вдосконалення законодавства і соціального захисту населення;➤ проведення наукових досліджень структури економіки і прогнозування зміни зайнятості та розподілу робочої сили;➤ створення додаткових робочих місць на підприємствах різних форм власності.

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

Заходи щодо реалізації завдань державної політики зайнятості населення:

Регулювання ринку праці, трудове посередництво і сприяння зайнятості безробітних:

- інформування громадян про можливості працевлаштування, а роботодавців – про стан і кон'єктуру ринку праці;
- надання громадянам можливості широкого вибору різних форм і видів занять, включаючи професійне навчання;
- підбір кваліфікованих робітників відповідно до замовлень роботодавців;
- проведення ярмарок вакансій для робітничих професій і спеціалістів та забезпечення інших форм зайнятості на ринку праці.

Соціальні заходи, проекти і програми забезпечення зайнятості та адаптації до ринку праці:

- квотування робочих місць для жінок, які мають малолітніх дітей, інвалідів, некваліфікованої молоді;
- створення робочих місць для працевлаштування соціально незахищених громадян;
- тимчасове працевлаштування підлітків, учнів, випускників навчальних закладів;
- інші заходи з метою розширення можливості працевлаштування і соціальної адаптації громадян, які не мають тривалий час роботи.

Заходи активної політики зайнятості:

- професійна орієнтація населення;
- професійне навчання і перенавчання громадян і безробітних, підвищення кваліфікації вивільнюваних працівників;
- заходи економічної підтримки зайнятості населення, в т.ч. підтримка робочих місць на діючих підприємствах, перепрофілювання та створення нових робочих місць, надання компенсаційних виплат вивільнюваним працівникам.

Соціальні гарантії зареєстрованим безробітним:

- організація виплати допомоги по безробіттю.

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<ul style="list-style-type: none">➤ надання матеріальної допомоги безробітним та членам їх сімей.➤ надання гуманітарної допомоги. <p>Фінансово-організаційне забезпечення і супроводження заходів політики зайнятості:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ організація роботи регіональних фондів зайнятості;➤ планування витрат фондів зайнятості;➤ розвиток і вдосконалення організаційних структур, які забезпечують реалізацію заходів політики зайнятості;➤ кадрове забезпечення організації роботи по основних напрямках політики зайнятості;➤ залучення додаткових джерел і ресурсів для реалізації заходів політики зайнятості.
<p>Мета та заходи щодо реалізації державної програми зайнятості населення</p>	<ol style="list-style-type: none">1. Сприяння зайнятості населення.2. Задоволення потреби громадян в праці.3. Запобігання безробіттю.4. Забезпечення соціального захисту від наслідків безробіття. <p>Заходи:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Розвиток робочих місць, підвищення економічної зацікавленості підприємств, закладів і організацій в продуктивних і гнучких формах зайнятості.2. Заходи сприяння зайнятості населення, що проживає в сільській місцевості.3. Забезпечення зайнятості осіб, що потребують соціального захисту, громадян пенсійного віку.4. Вдосконалення системи відтворення робочої сили у зв'язку з розвитком робочих місць, перепідготовкою, підготовкою та підвищенням кваліфікації, професійної орієнтації населення; вдосконалення ефективності використання трудових ресурсів.5. Створення умов для направлення вивільнених працівників насамперед в галузі народного господарства, які розвиваються.6. Вдосконалення організаційної структури

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<p>державної служби зайнятості, формування її матеріальної, кадрової, інформаційної, стратегічної, фінансової і науково-методичної бази.</p> <p>7. Сприяння добровільному переселенню громадян і членів їх сімей з виділенням відповідних матеріальних і фінансових ресурсів.</p>
Мета програми зайнятості молоді	<p>➤ формування ефективної системи професійної орієнтації, відбору, професійної підготовки, а також працевлаштування молоді.</p>
Завдання програми зайнятості молоді:	<ol style="list-style-type: none">1. Створення системи соціально-економічних та правових гарантій при працевлаштуванні молоді.2. Розвиток нових форм участі молоді в процесі суспільного виробництва.3. Створення умов для найбільш повного оволодіння молоддю професійними знаннями, навичками і успішної виробничої діяльності.4. Вдосконалення територіального перерозподілу молоді у відповідності до завдань забезпечення ефективної зайнятості.5. Врегулювання наслідків міграції молоді через різні причини.
Механізм реалізації програми зайнятості молоді:	<ol style="list-style-type: none">1. Широкодоступна система професійної орієнтації.2. Молодіжна біржа праці з центром інформації про попит на робочу силу.3. Комплекс заходів підтримки молодіжного підприємництва.4. Спеціальна програма резервування робочих місць і стимулювання підприємств та організацій, які створюють робочі місця для певних груп молоді (підлітки, випускники шкіл, інваліди, особи, що повернулися з місць позбавлення волі).5. Система громадських робіт, які охоплювали б всі сфери діяльності для осіб, не зайнятих в суспільному виробництві.6. Сітка навчальних закладів для одержання професійної підготовки на особливо високому якісному рівні.

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<p>7. Здійснення оперативного корегування переліку професій, за яким проводиться професійна підготовка молоді з врахуванням потреб регіонів.</p>
Трудові ресурси	<p>– частина населення країни, що володіє необхідним фізичним розвитком, здоров'ям, освітою, культурою, здібностями, кваліфікацією, професійними знаннями для роботи в сфері суспільно корисної діяльності.</p>
Механізм правління трудовими ресурсами	<p>– це сукупність відносин, форм і методів впливу на їх формування, розподіл та перерозподіл і використання.</p>
Завдання управління трудовими ресурсами:	<ol style="list-style-type: none">1. Задоволення потреб народного господарства в кваліфікованих кадрах.2. Забезпечення раціональної зайнятості населення.3. Ефективне використання трудових ресурсів.
Функції державної служби зайнятості у сфері управління трудовими ресурсами:	<ul style="list-style-type: none">➤ Аналіз і прогноз попиту та пропозиції на робочу силу, інформування населення про стан ринку праці.➤ Облік вільних робочих місць і громадян, які звертаються з питань працевлаштування.➤ Консультування громадян з питань можливості одержання роботи, забезпечення робочою силою, вимог, що ставляться професіями до працівників.➤ Надання громадянам допомоги і підборі місця роботи, а також підприємствам, закладам, організаціям та іншим роботодавцям в підборі необхідних працівників.➤ Організація професійного навчання і підвищення кваліфікації громадян в системі служби зайнятості, або в інших навчальних закладах.➤ Послуги щодо працевлаштування, професійної орієнтації вивільнених працівників і незайнятого населення.➤ Реєстрація безробітних і надання їм допомоги.➤ Розробка регіональних програм зайнятості, планування та реалізація заходів щодо соціального захисту різних груп населення.➤ Допомога підприємствам у вирішенні проблем, пов'язаних із забезпеченням зайнятості населення.

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

Науково-теоретичні основи професійної орієнтації	
Теорія профорієнтації	<p>– це сукупність висловлювань, що відображають в концентрованій формі комплекс поглядів, уявлень та ідей, спрямованих на здійснення ефективної профорієнтаційної діяльності.</p> <p>Як наукова дисципліна, теорія профорієнтації – це форма організації наукового знання, що дає цілісне уявлення про закономірності і суттєві зв'язки двох процесів – професійного самовизначення молоді у відповідності із особистими інтересами, нахилами, здібностями і орієнтація їх на ті професії, з яких є потреба на ринку праці.</p>
Професійна орієнтація	<p>– це комплексна, науково обґрунтована система форм, методів та засобів впливу на особу з метою оптимізації її професійного самовизначення на основі врахування особистісних характеристик кожного індивідуума та задоволення потреб ринку праці.</p>
Основні компоненти, які розкривають сутнісний зміст поняття „професійна орієнтація”	<p>Когнітивний – інформація, яку отримують молоді люди про світ професій, вимоги професій, ринок праці та професійної освіти тощо.</p> <p>Оцінний – певне ставлення молодої людини до трудової діяльності та конкретної професії, яке формується на основі здобутих знань (когнітивного компонента).</p> <p>Ціннісний – вибір особистістю конкретної професії, яка найбільше відповідає його вимогам та можливостям.</p>
Етапи професійної орієнтації особистості:	<p>Професійна орієнтація умовно поділяється на два періоди: допрофесійний і професійний, які включають в себе ряд підетапів. Специфіка окремих етапів полягає в тому, що на кожному з них реалізуються практично всі компоненти системи професійної орієнтації. Особливості ж конкретних етапів визначається віком індивідів, особливостями навчальних закладів чи місцем роботи працівника.</p>
Допрофесійний етап:	<p>1. Початковий (пропедевтичний) етап – дошкільний вік, 1-4 класи. На даному етапі</p>

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

передбачається:

- ознайомлення з окремими професіями;
- формування поваги до трудівників, емоційно забарвленого позитивного ставлення до різних видів трудової діяльності;
- формування інтересу до пізнання своєї особистості (самопізнання);
- діагностику задатків;
- створення умов для розвитку здібностей молодших школярів;
- проведення консультацій з батьками відносно розвитку їхніх дітей;
- формування початкових загальнотрудових умінь і навичок;
- формування здатності до взаємодії з іншими в процесі діяльності;
- виховання загальної культури праці шляхом залучення до посильних видів діяльності.

Як результат профорієнтаційної роботи на початковому етапі має бути сформоване позитивне ставлення до трудової та професійної діяльності, до суспільства, до себе та до навколишнього середовища.

2. Ознайомлювально-пошуковий етап – 5-7 класи загальноосвітньої школи. Завданням даного етапу є:

- формування ціннісних орієнтацій школярів;
- формування мотивації самопізнання;
- формування установки на власну активність у професійному самовизначенні та оволодінні професійною діяльністю;
- систематичне ознайомлення з масовими професіями;
- формування умінь самооцінки, самоаналізу з метою усвідомлення власної професійної спрямованості;
- консультування відносно вибору профілю подальшої освіти та трудової діяльності (гуртків, факультативів, секцій, навчальних закладів тощо);

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

- створення умов для проби сил та розвитку здібностей в різних видах трудової (наближеної до професійної) діяльності);
- формування загальнотрудових знань, умінь і навичок.

Результатом профорієнтаційної роботи на даному етапі має бути вибір напрямку (профілю) наступної освіти в старших класах та вибір сфери самореалізації.

3. Базовий (визначальний) етап – 8-9 (8-11) класи.
Даний етап передбачає:

- вивчення наукових основ вибору професії (класифікаційні ознаки, вимоги професії до людини, спорідненість за психологічними ознаками, основні професійно важливі якості, правила вибору професії та ін.);
- оволодіння методиками самопізнання, самооцінки, розвитку індивідуальних якостей;
- формування вміння зіставляти вимоги професії з власними можливостями та потребами ринку праці;
- створення умов для професійної проби в різних видах професійної (чи наближеної до професійної) діяльності;
- консультування відносно вибору професії та навчального закладу;
- формування психологічної готовності до професійної мобільності та можливого безробіття.

Результатом третього етапу виступає сформованість особистісного сенсу вибору професії; стійка професійна спрямованість, що включає в себе професійні наміри, плани оволодіння професією, чітко визначені професійні перспективи; психологічна готовність до стану незайнятого (безробітного) і до зміни професійної діяльності та переорієнтації на нову діяльність.

Професійний етап

1. Етап **професійного навчання**, в процесі якого особистість повинна:
- оволодіти професійними знаннями, вміннями та

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

навичками;

- адаптуватися до навчального закладу і нового соціального статусу;
- сформувати готовність до професійної мобільності;
- проявити готовність до продовження професійної освіти (неперервної освіти) та самовдосконалення;
- сформувати стійкі професійні інтереси;
- розвинути професійно важливі якості;
- розвинути готовність до зміни професії;
- уточнити подальші професійні плани і перспективи.

Результатом даного етапу є конкурентоспроможний на ринку праці спеціаліст, готовий до активної професійної діяльності, а в разі потреби - переорієнтації на нову діяльність.

2. Адаптаційний етап передбачає:

- створення умов для професійного зростання;
- створення умов для повноцінної самореалізації потенційних сил особистості в професійній діяльності;
- адаптацію до трудового колективу, до професії і нового соціального статусу.

Результатом має стати повноцінна реалізація потенціалу особистості працівника в професійній діяльності.

3. **Переорієнтація** – етап, який має місце у випадку втрати працівником робочого місця чи бажання змінити професійну діяльність. На даному етапі:

- проводиться переорієнтація особистості на нову професію;
- здійснюється перехід від одні професії до іншої на основі набутих професійних якостей, найважливіших особистісних і суспільних цінностей.

Результатом даного етапу є оволодіння новою професією та реалізація професійної кар'єри в рамках нової професійної діяльності.

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

Системний підхід до професійної орієнтації

Система	– це сукупність елементів, які перебувають у відношеннях і зв'язках між собою і утворюють певну цілісність та єдність.
Властивості системи	<ol style="list-style-type: none">1. Цілісність – властивості цілого принципово не можна звести до суми властивостей основних елементів, з яких складається ціле.2. Структурність – поведінка системи обумовлена не стільки особливостями її окремих елементів, скільки властивостями її структури.3. Взаємозалежність системи і середовища – система формує і виявляє свої властивості в процесі взаємодії із середовищем.4. Ієрархічність – кожний компонент системи може розглядатися в свою чергу як система, а досліджувана в даному випадку система є елементом більш широкої системи.5. Багатоплановість описання – в силу принципової складності кожної системи її адекватне пізнання вимагає побудови багатьох різноманітних моделей, кожна з яких описує лише певний аспект системи.
Ознаки системи як цілісного утворення:	<ul style="list-style-type: none">➤ наявність інтегративних якостей (системність), тобто таких якостей, якими не володіють окремо взяті елементи, які утворюють систему;➤ наявність складових елементів, компонентів, частин, з яких утворюється система;➤ наявність структури, тобто певних зв'язків і відносин між частинами і елементами;➤ наявність функціональних характеристик системи в цілому і окремих її компонентів;➤ наявність комунікативних властивостей системи, які проявляються в двох формах: а) взаємодія системи з середовищем; б) взаємодія системи із підпорядкованими та суперсистемами більш нижчого і вищого порядку;➤ історичність, наступність і зв'язок минулого, теперішнього і майбутнього в системі та в її

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	компонентах.
Специфіка системного підходу	Системний підхід дозволяє визначити об'єктивні зв'язки, які існують між елементами цілого, щоб в кінцевому випадку визначити функціональну роль як кожного окремого елемента, так і системи в цілому.
Вихідні положення системного підходу до професійної орієнтації:	<ol style="list-style-type: none">1. Профорієнтація являє собою системну діяльність, яка включає в себе мету, завдання, принципи, форми, методи, критерії ефективності, рівні, напрямки, аспекти та інші системо- і структуроутворюючі елементи.2. Система професійної орієнтації школярів є підсистемою більш загальних (ширших) систем загальноосвітньої, трудової, професійної підготовки та неперервної освіти.3. Система професійної орієнтації – це складова частина загальної системи соціальної орієнтації особистості в структурі продуктивних сил і виробничих відносин, які склалися в суспільстві на даному етапі його соціально-економічного розвитку.4. Професійна орієнтація відноситься до соціальних систем, які функціонують в суспільстві, а тому її слід вважати соціальною проблемою.5. Професійна орієнтація постійно перебуває під впливом великої кількості об'єктивних і суб'єктивних факторів, а тому вона важко піддається організації і управлінню.
Система професійної орієнтації школярів	– організована, керована діяльність різних державних, громадських організацій, підприємств, закладів освіти, а також сім'ї, яка спрямована на вдосконалення процесу професійного і соціального самовизначення учнів в інтересах особистості і суспільства в цілому.
Компоненти системи професійної орієнтації школярів:	<ol style="list-style-type: none">1. Логіко-змістовна підсистема включає в себе професійну просвіту, професійну діагностику, професійну консультацію, профвідбір/підбір, профадаптацію та професійне виховання.2. Особистісна підсистема - особистість школяра як суб'єкта розвитку професійного самовизначення. Самовизначення характеризується:

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<ul style="list-style-type: none">➤ активною позицією, тобто прагненням до творчої діяльності, самовираження і самоутвердження в професійній діяльності;➤ направленістю, тобто стійкістю домінуючої системи мотивів, переконань, інтересів, ставлення до знань і вмінь, соціальних норм і цінностей, які визначають вибір професії і усвідомлюються як особистісні;➤ рівнем розвитку самосвідомості, тобто уявленням про себе, свої здібності, особливості характеру тощо. <p>3. Підсистема управління, яка включає в себе:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ збір та обробку інформації про процесу, явища чи стани системи профорієнтації;➤ вироблення програми дій;➤ регулювання процесу реалізації завдань профорієнтації;➤ розробку рекомендацій щодо вдосконалення змісту та структури профорієнтаційної роботи.
Логіко-змістовні компоненти системи професійної орієнтації школярів:	<p>Професійна просвіта – передбачає формування в учнів знань про світ сучасних професій та свідоме ставлення до вибору конкретної професії відповідно до бажань і можливостей особистості.</p> <p>Попередня професійна діагностика – вивчення особистості школярів з метою виявлення професійної придатності, розробки системи заходів профорієнтаційного впливу на особистість для її оптимального професійного самовизначення.</p> <p>Професійна консультація – надання допомоги конкретній особі і виборі професії, яка відповідає її індивідуальним особливостям.</p> <p>Професійний добір включає систему профдіагностичного обстеження людини з метою визначення професій, найбільш придатних для оволодіння цією особою.</p> <p>Професійний відбір здійснюється з метою визначення ступеню придатності особи до окремих видів професійної діяльності згідно з нормативними вимогами. Професійний відбір здійснюється</p>

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

відповідно Переліку професій та спеціальностей, що вимагають профвідбору.

Соціально-професійна адаптація – пристосування людини до умов навчання або професійної праці. Вона покликана сприяти входженню особи у трудову діяльність, практичній перевірці правильності професійного вибору, успішному професійному становленню працівника.

Професійне виховання – виховання професійно важливих якостей сучасного працівника.

Ці елементи тісно пов'язані між собою і в практиці проведення профорієнтаційної роботи не завжди існує можливість визначити чіткі межі, що відокремлюють один елемент від іншого. Разом з тим вони характеризуються відносною самостійністю і кожний з них має свій специфічний зміст, свої завдання та методи.

Професійна просвіта

Інформаційне забезпечення професійного самовизначення:

1. Знання реальної соціально-економічної ситуації в суспільстві і пов'язана з нею інформація про характер взаємовідносин працівника та підприємця різних форм власності.
2. Реалістична інформація про специфіку трудової діяльності та характер відповідного трудового середовища в рамках тієї чи іншої професійної категорії.
3. Поточна інформація про відносини, цінності і загальні соціологічні фактори, які існують в сфері зайнятості і їхні специфічні особливості в рамках кожного регіону.
4. Реалістичні порівняльні дані про доходи і собівартість життя в різних економічних регіонах, а також в рамках професійних груп.
5. Інформація про рівні необхідної професійної підготовки для працевлаштування і наступного просування в межах тих чи інших видів професійної діяльності.
6. Дані про особистісні нахили, здібності, переваги та недоліки, пов'язані із сферою професійних

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<p>інтересів.</p> <p>7. Дані для правильної оцінки можливостей вибору професійної підготовки в приватних, державних та інших навчальних закладах.</p> <p>8. Знання можливостей фінансової підтримки зі сторони різних організацій, фондів, підприємців для одержання відповідної професійної підготовки.</p> <p>9. Знання нормативних та законодавчих актів про працю.</p>
Професійна освіта	<p>– це повідомлення школярам відомостей про різні професії, їх значення для народного господарства, потребу ринку праці в кадрах, умови праці, вимоги професій до якостей особистості, шляхи одержання професій та можливості працевлаштування.</p> <p>Професійну освіту слід розглядати як своєрідну систему формування в учнів уявлень, понять і знань про соціально-економічні, психологічні й фізіологічні умови правильного вибору професії, виховання позитивного ставлення школярів до різних видів діяльності, формування мотивованих професійних намірів з урахуванням бажань і власних можливостей та суспільних потреб у різних спеціалістах.</p>
Мета професійної освіти	<p>➤ створення реальних уявлень про світ професій в цілому, усвідомлення змісту і якісних характеристик основних професій, трудових функцій та умов праці по конкретних професіях, формах морального та матеріального стимулювання і оплати праці в умовах даного етапу соціально-економічного розвитку суспільства.</p> <p>Просвітня робота зі школярами повинна бути спрямована на те, щоби сформувати в них позитивне ставлення до праці та навчити як розглядати будь-яку незнайому професію, побачити в ній головне, розібратись у предметі й меті, знаряддях та умовах праці, співвідносити ті вимоги, що висуває професія, з індивідуальними особливостями.</p>
Основні завдання	<p>1. Створити інформаційну основу для засвоєння учнями відомостей про найбільш масові професії</p>

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

професійної просвіти:	<p>2. Ознайомити учнів із шляхами професійної підготовки в країні та умовами оволодіння конкретними професіями</p> <p>3. Сформувати в учнів позитивне ставлення до різних професій і видів професійної діяльності (особливо до тих, попит на які актуалізований соціально-економічним розвитком суспільства)</p> <p>4. Вплинути на формування в учнів стійких професійних інтересів і правильно мотивованих професійних намірів, які ґрунтуються на усвідомленні психолого-фізіологічних можливостей особистості та соціально-економічних потреб суспільства</p> <p>Перші два завдання відображають інформативно-довідковий аспект професійної просвіти, в той час як два останні спрямовані на реалізацію виховних функцій.</p>
Головні завдання та зміст професійної просвіти учнів 1-4-х класів	<p>Головні завдання професійної просвіти серед учнів 1-4 класів полягає в необхідності дати їм початкові відомості про важливість будь-якої праці для життя суспільства. Учні ще не готові сприймати інформацію про умови праці. Але вони можуть усвідомити те, яку користь приносить людям та чи інша професія. Важливість будь-якої професії доцільно показати на предметах, які виготовляють працівники багатьох фахів. Можна побудувати разом із дітьми „ланцюжки” взаємодії різних людей через продукти їх праці. Доцільно для такої роботи обирати професії батьків учнів класу. Для просвітницької роботи у початковій школі повинні обиратись ті методи, які якнайкраще відповідають специфіці віку дітей, вносять у них елементи романтики, гри, творчості.</p>
Головні завдання та зміст професійної просвіти учнів 5-9-х класів	<p>В основній школі професійна просвіта школярів повинна спрямовуватись на ознайомлення учнів з існуючою типологією професій та відомостями про найбільш поширені професії кожного типу, класу, відділу і групи. Важливе місце в профіпросвітній роботі з учнями основної школи повинні зайняти питання про вимоги, які висуває професія до</p>

В. Урусський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<p>людини, про умови правильного вибору професії, про фактори, які впливають на правильний вибір професії.</p> <p>На першому етапі цієї роботи (в 5-му класі) звертається увага учнів на те, що професії будуть дещо подібними, якщо існує схожість між предметами праці: водій, слюсар, токарь працюють із машинами і т.п. Поступово діти повинні бути ознайомлені з представниками всіх п'яти типів професій (але не більше 3-5-ти для кожного типу). В 6-му класі продовжується ознайомлення школярів із професіями без введення додаткових ознак типології. Головне - розширити коло знань про професії кожного типу, довівши їх до 10-15-ти для кожного з них. В 7-му класі відбувається систематизація одержаних раніше відомостей про типи професій і їх поступове розширення на основі нової інформації про мету, знаряддя та умови праці у 8-9-му класах, де вже може відбуватись профільна трудова підготовка.</p>
Головні завдання та зміст професійної просвіти учнів 10-11-х класів	<p>У старшій школі (10-11-ті класи) професійна просвіта повинна спрямовуватись на розширення кола знань школярів про професії, якими вони можуть оволодіти після закінчення школи. Важливе місце в профінформаційних матеріалах для старшокласників повинні зайняти відомості про розподіл професій у різних типах професійних навчальних закладів, про можливість продовження освіти після закінчення школи. На даному етапі важливо навчити школярів правильно розуміти особливості будь-якої професії та свідомо зробити для себе обґрунтовані висновки.</p>
Складові елементи просвіти:	<ol style="list-style-type: none">1. Профінформація.2. Профагітація.3. Профпропаганда.
Професійна інформація	<p>— це система заходів щодо накопичення і розповсюдження відомостей про зміст і перспективи сучасних професій та вимоги, ставляться до особи, яка бажає їх здобути; форми й умови оволодіння різними спеціальностями; можливості професійно-кваліфікаційного росту; стан та потреби ринку праці;</p>

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<p>формування професійних інтересів, намірів та мотивів вибору професії.</p> <p><i>Професійна інформація забезпечує</i> ознайомлення із змістом і перспективами розвитку професій, формами та умовами їх здобуття, потребами ринку праці в кадрах, вимогами професій до особистості, можливостями професійно-кваліфікаційного становлення та ін.</p>
Професійна агітація	– засіб психолого-педагогічного впливу на свідомість і настрої учнів та їх батьків з метою спрямування до свідомого і обґрунтованого вибору професії та підготовки до неї.
Професійна пропаганда	– це цілеспрямована діяльність школи, ПТУ, вищих навчальних закладів, підприємств, засобів масової інформації щодо формування громадської думки про необхідність здійснення профорієнтаційної роботи з урахуванням можливостей учнів та потреб суспільства в кадрах.
Основні форми роботи з професійної інформації:	<ul style="list-style-type: none">➤ професійне інформування в процесі викладання теоретичного матеріалу;➤ профінформація під час виконання практичних, лабораторних занять, розв'язування задач;➤ підготовка рефератів на задану тематику;➤ проведення профорієнтаційних екскурсій;➤ зустрічі із спеціалістами, представниками тих чи інших професій;➤ створення інформаційних куточків в предметних кабінетах, тематичні стенди в кабінеті професійної орієнтації;➤ оформлення альбомів, випуск стіннівок, рукописних журналів тощо;➤ перегляд та обговорення кінофільмів, телепередач.
Зміст інформаційних "навчальних пакетів" (досвід США):	<ol style="list-style-type: none">1. Назва професії та короткий опис змісту трудової діяльності, галузі використання.2. Перелік проблем, які можуть виникнути в процесі виконання працівниками трудових функцій.3. Відомості, необхідні для розв'язання цих

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<p>проблем.</p> <ol style="list-style-type: none">4. Можливості отримання професії в даному регіоні.5. Можливості працевлаштування.6. Засоби здійснення ефективного адаптування до професійної діяльності.7. Ситуації, за яких можливе звільнення (вимушене безробіття).8. Варіанти перепідготовки та наступного пошуку роботи і працевлаштування.
Вимоги до здійснення профінформаційної роботи:	<ul style="list-style-type: none">➤ Відповідність інформаційного матеріалу за змістом і формою можливостям його сприйняття й усвідомлення учнями, тобто тим можливостям, які зумовлені віковими й освітніми особливостями школярів.➤ Забезпечення наступності у змісті профінформаційних матеріалів для учнів різних вікових груп з опорою на існуючу типологію професій.➤ Правильна побудова інформаційного матеріалу про професію - виклад відомостей, які розкривають особливості професії, повинен відбуватися у певній послідовності і підпорядковуватись певній системі.➤ Доступність профінформаційного матеріалу, яка в значній мірі забезпечується різноманітністю форм його подачі, спрямованих на активізацію процесу сприйняття та мислительну діяльність учнів. Не слід перенасичувати інформаційні матеріали спеціальною термінологією або технологічними відомостями, для правильного розуміння якими учням потрібні спеціальні знання.
Принципи здійснення професійної інформації:	<ol style="list-style-type: none">1. Формування в процесі професійної інформації цілісного, багатопланового уявлення про виробництво, його галузі, професії та ін.2. Врахування специфіки регіону, наявних трудових традицій, системи професійної освіти тощо.3. Врахування індивідуальних інтересів, нахилів та здібностей учнів, динаміку їх вікового розвитку.4. Оперативність, достовірність та об'єктивність

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<p>професійної інформації.</p> <p>5. Використання різноманітних форм, методів та каналів здійснення професійної інформації.</p>
<p>Орієнтовний план профінформаційної бесіди:</p>	<p>1. Загальні відомості про професію:</p> <ul style="list-style-type: none">• місце і роль професії в структурі народного господарства;• короткий історичний огляд та перспективи розвитку професії;• основні спеціальності, їх характеристика;• приклади трудових біографій представників даної професії; <p>2. Виробничий зміст професії:</p> <ul style="list-style-type: none">• місце і роль професії у технічному прогресі;• предмет, засоби та продукт праці;• зміст і характеристика трудової діяльності;• об'єм механізації, автоматизації та комп'ютеризації праці;• загальні і спеціальні знання, вміння, навички, моральні якості тощо;• зв'язок професії з іншими спеціальностями. <p>3. Умови праці і вимоги професії до людини:</p> <ul style="list-style-type: none">• санітарно-гігієнічні умови праці;• вимоги до віку і здоров'я;• елементи творчості в процесі трудової діяльності;• характер труднощів та можливі шляхи їх подолання;• ступінь відповідальності;• вимоги до психологічних та психофізіологічних якостей працівника;• якості „ідеального” працівника;• спеціальні умови (вплив професії на спосіб життя);• економічні умови (оплата, пільги тощо). <p>4. Система підготовки до професії:</p> <ul style="list-style-type: none">• шляхи одержання професії;

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<ul style="list-style-type: none">• зв'язок профпідготовки із загальноосвітньою підготовкою в школі;• рівень і об'єм професійних знань, умінь та навичок;• перспективи професійного росту;• проблеми, пов'язані із працевлаштуванням та шляхи їх вирішення;• можливості перекваліфікації та отримання суміжних професій.
Сторони професійної діяльності, які слід враховувати під час професійної інформації:	<ol style="list-style-type: none">1. Змістова сторона професії, яка визначається сукупністю відповідних завдань, цілей діяльності, потрібних умінь і навичок, що висуває специфічні вимоги до розвитку сприйняття, пам'яті, уваги, мислення.2. Динамічна сторона, яка характеризується якостями людини, потрібними для успішної діяльності в будь-якій професії. Адже кожна робота вимагає певної швидкості і темпу її виконання, уміння переключатись з одного її виду на інший, концентрації уваги, емоційної стійкості тощо. Більше того, в деяких професіях вимоги до певних динамічних характеристик психіки виступають на перший план і створюють обмеження для професійної придатності в осіб, психофізіологічні особливості яких не відповідають вимогам професії.
Специфіка проведення профорієнтаційної екскурсії:	<p>Екскурсії на підприємства, навчальні заклади представляють собою огляд конкретних об'єктів у їх природному оточенні. Екскурсія як засіб ознайомлення школярів з виробництвом, професіями, навчальними закладами:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ поєднує в собі переваги наочного та словесного методів подачі інформації;➤ дозволяє закріпити розповідь безпосереднім спостереженням;➤ поєднує отриману інформацію на уроках з особистим дослідом учнів;➤ активізує інтерес школярів до праці в різних сферах народного господарства;➤ впливає на свідомість учнів переконливістю

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	прикладів, враженням достовірності інформації.
Основні завдання профорієнтаційної екскурсії:	<ol style="list-style-type: none">1. Формування та закріплення в учнів позитивного ставлення до робітничих професій, інтересу до життя трудового колективу.2. Ознайомлення з виробничим процесом, змістом і умовами праці спеціалістів.3. Навчання учнів використовувати метод спостереження.
Дидактичні вимоги до змісту профорієнтаційної екскурсії:	<ul style="list-style-type: none">➤ Включати не лише пізнавальну, але й виховну мету.➤ Показувати тісний взаємозв'язок сучасної техніки і технології із змістом праці робітників.➤ Сформувати уявлення про зв'язок продуктивності праці та якості продукції із кваліфікацією робітників, рівнем їхньої професійної майстерності.➤ Перекоувати учнів у наявності творчих елементів в праці робітників, можливостях їхнього професійно-кваліфікаційного зростання.
Етапи організації професіографічної екскурсії:	<ul style="list-style-type: none">➤ Розподіл класу на дослідницькі групи.➤ Самостійна робота з виконання пошуково-інформаційних, дослідницьких завдань.➤ Здійснення профорієнтаційного заходу.➤ Оформлення результатів самостійного вивчення професії.
Критерії відбору об'єктів для демонстрації та спостереження під час екскурсії:	<ol style="list-style-type: none">1. Орієнтація школярів на професії базового підприємства у зв'язку з поточними та перспективними потребами в кадрах.2. Достатній виховний потенціал трудового колективу.3. Високий науково-технічний і організаційний рівень виробництва.4. Доступність для школярів принципу дії і будови технічного обладнання, закономірностей, що лежать в основі технологічних процесів.

Основи професіографії

Професіографія	– це наукова дисципліна, яка вивчає професії, їх психофізіологічний зміст, а також вимоги професій
-----------------------	--

В. Урусський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<p>до людини.</p> <p>Професіографія розглядається також як розділ психології праці, предметом вивчення якого є професії та їх класифікація. Результатом професіографічного вивчення є професіограма.</p>
Предмет професіографії	<p>Предметом професіографії є професії та їх класифікація; визначення вимог професій до людини на основі професіографічного аналізу змісту трудової діяльності; розробка професіограм та психограм; внесення змін і доповнень до описання професій з врахуванням зміни змісту та характеру праці під впливом науково-технічного прогресу.</p>
Завдання професіографії	<ul style="list-style-type: none">➤ вивчення професій з метою розкриття їх психофізіологічного змісту;➤ визначення переліку професійно важливих якостей; розробка професіограм;➤ класифікація професій; розробка критеріїв та показників для професійного відбору.
Професіограма	<p>— документ, в якому подано комплексно систематизований і всебічний опис об'єктивних характеристик професії і сутність її вимог до індивідуально-психологічних особливостей людини. Найважливішою частиною П. є психограма, що являє собою характеристику вимог, які пред'являє професія до психіки людини. Зміст та обсяг П. залежить від мети, з якою проводиться вивчення професії. Такими можуть виступати: профорієнтація і консультація, профвідбір, професійне навчання, раціоналізація режиму і умов праці.</p>
Структура професіограми:	<ol style="list-style-type: none">1. Загальна характеристика професії, її значення.2. Опис трудового процесу.3. Вимоги професії до особистості.4. Характеристика умов праці.5. Перелік необхідних знань (загальноосвітніх та професійних).6. Перелік необхідних умінь та навичок.7. Перелік навчальних закладів, в яких можна отримати професію.

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<p>8. Характеристика економічних умов праці (оплата праці, пільги тощо).</p>
Мета розробки професіограми:	<ul style="list-style-type: none">➤ визначення професійної придатності учня чи робітника, його відповідності даній професії;➤ раціоналізація навчального та виробничого процесів;➤ класифікація і систематизація професій з точки зору психології;➤ забезпечення єдності вимог при кваліфікаційних пробах і при визначенні переліку професійних обов'язків різних підрозділів підприємства чи різних підприємств з однаковими професійними групами робітників.
Призначення професіограм:	<ul style="list-style-type: none">➤ чітко регламентувати об'єм та зміст роботи;➤ визначати рівень технічних, спеціальних та інших знань і професійних навичок, необхідних для виконання даної роботи;➤ раціонально розподіляти працю відповідно до функцій виробництва, виключати дублювання і паралельність в роботі;➤ здійснювати перспективне планування використання і підвищення кваліфікації працівників;➤ визначати науково обгрунтовані терміни професійної підготовки;➤ визначати вимоги до рівня і змісту професійно-технічної освіти.
Джерело змісту професіограми	<p>– це сукупність відомостей про процес праці, організацію і управління виробництвом, що знайшли своє відображення в інструктивно-технічній, навчально-програмній, методичній документації підприємства чи навчального закладу.</p>
Інформаційні джерела розробки змісту професіограми:	<ul style="list-style-type: none">➤ технологічний процес, відображений в конкретній технологічній документації;➤ аналіз трудових функцій, виконуваних працівником;➤ сучасні вимоги виробництва до працівника, пов'язані з науково-технічним процесом,

В. Урусський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<p>вдосконаленням системи управління тощо;</p> <ul style="list-style-type: none">➤ зміни в організації і технології виробництва при частковій або корінній його реконструкції;➤ фактори, які визначають різницю в складності праці робітників;➤ положення та інструкції на окремих робочих місцях;➤ тарифікаційно-кваліфікаційні карти-анкети, що заповнюються робітниками;➤ результати вивчення змісту праці і структури затрат робочого часу, а також документи, що містять відомості про кваліфікаційні вимоги до робітників(інструкції, професійні картки, анкети опитування тощо);➤ результати соціологічних досліджень;➤ класифікація професій;➤ документація з нормування та аналізу праці;➤ рекомендації щодо наукової організації праці;➤ правила та інструкції з техніки безпеки та охорони праці;➤ медичні та психофізіологічні критерії даної професії.
Етапи розробки професіограми:	<ol style="list-style-type: none">1. Вивчення досвіду і методів розробки професіограми.2. Розробка методики складання змісту професіограми.3. Розробка структури професіограми.4. Визначення факторів, які впливають на зміст професіограми.5. Розробка методики опитування працівників з метою збирання відомостей про професійно важливі якості, необхідні для складання професіограми.6. Проведення психофізіологічного аналізу змісту професії і вимог професії до працівників.7. Відбір даних про організацію праці : відомості про робоче місце; санітарно-гігієнічні умови праці; охорона праці тощо.8. Визначення медичних протипоказань до роботи

В. Урусський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<p>по вказаній професії.</p> <ol style="list-style-type: none">9. Розробка проектів змісту професіограми, апробація професіограми на базому підприємстві.10. Одержання офіційних відгуків спеціалістів на складену і апробовану професіограму.11. Корекція змісту професіограми відповідно до зауважень та внесених доповнень.12. Запровадження професіограми в навчально-виховний та виробничий процеси.
План розробки змісту професіограми:	<ol style="list-style-type: none">1. Вивчення структури і організації підприємств даної галузі.2. Аналіз переліку професій даної галузі народного господарства, вибір професії, на яку складатиметься професіограма.3. Збір та вивчення конкретного матеріалу на підприємствах, в наукових установах, професійних навчальних закладах, які мають інформацію про професію.4. Вивчення на підприємстві змісту праці з професії, на яку розробляється професіограма, узагальнення одержаних результатів.5. Визначення кола функцій даної професії з врахуванням вимог наукової організації праці, безпеки праці, виробничої санітарії; визначення переліку вимог, які професія ставить до робітника.6. Виділення функцій, не властивих даній професії.7. Розробка структури професіограми.8. Розкриття змісту професіограми, опис елементів її змісту.
Вимоги до професіограми:	<ol style="list-style-type: none">1. Співрозмірність щодо структури, об'єму та змісту.2. Повне відображення останніх досягнень науки і техніки в структурі даної професії.3. Відповідність технічним і психофізіологічним вимогам виробництва, які ставляться до робітників даної професії.4. Визначеність, тобто конкретне призначення і якісна однозначність змісту професіограми.

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<p>5. Необхідна повнота відомостей і чітка класифікація трудових функцій при лаконізмі формувань.</p>
Компоненти психограми:	<ol style="list-style-type: none">1. Психофізіологічні функції і аналізаторні системи, які мають найбільш важливе значення для забезпечення процесу праці. Пороги відчуттів.2. Характеристика динаміки включення в роботу різних аналізаторів, їх взаємодія, ступінь напруженості в різні періоди часу. Характеристика їх необхідної лабільності.3. Просторове сприйняття і сприйняття часових інтервалів.4. Важливі характеристики уваги і способи її організації.5. Характеристика параметрів швидкості, точності, координаційної складності виконуваних операцій. Темп діяльності. Стійкість моторних параметрів при довготривалому їх повторенні.6. Переважаючий вид установки в даній діяльності: на швидкість, точність, надійність, безпеку тощо.7. Швидкість формування навичок. Міцність психомоторних навичок.8. Особливості зберігання інформації. Об'єм і характер матеріалів для запам'ятовування. Вимоги до пам'яті (довготривалої, короткотривалої, оперативної).9. Характер переважаючих способів опрацювання інформації, прийняття рішення. Вимоги до широти і чіткості асоціацій, швидкості операцій мислення, його гнучкості і критичності.10. Вимоги до надійності в роботі: за кількісною, якісною ознакою, за мотивацією, за ступенем усвідомлення, в залежності від інформаційного навантаження, в залежності від функціонального стану спеціаліста.11. Наявність і частота ситуацій, які викликають емоційне напруження, вимагають великих вольових зусиль, великої відповідальності.12. Вимоги до вольових якостей і рис характеру

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<p>(сміливість, рішучість, наполегливість, самовладання, впевненість в своїх силах та ін.).</p> <p>13. Особливості професійного спілкування і вимоги до комунікативних рис особистості.</p> <p>Загалом, на основі аналізу психологічної складності основних елементів професійної діяльності виявляються:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ психічні якості, які мають вирішальне значення;➤ необхідні і бажані психічні якості;➤ небажані психічні якості;➤ психічні якості несумісні з даною професійною діяльністю;➤ комплекс різних психічних елементів, що визначають успіх у даній професійній діяльності.
Класифікація	<p>– це впорядкований розподіл об'єктів (або їх елементів) за загальними (об'єднуючими) та відмінними ознаками, особливим випадком якого (розподілу) виступає їх (елементів) стандартне групування по класах і підкласах, що дозволяє встановити родо-видові відносини (градації) об'єктів;</p> <p>– це система підпорядкованих понять в якій-небудь галузі знання, складена на основі обліку загальних ознак об'єктів і закономірних зв'язків між ними. Результатом класифікації є розподіл понять на взаємопов'язані класи за суттєвими ознаками.</p> <p>Класифікація здійснюється через побудову системи підпорядкованих понять, кожне з яких одержує строго фіксоване місце відносно вищих і нижчих класифікаційних рубрик.</p>
Типи професій за предметом праці (за Є. Клімовим):	<p>У професій типу „людина-природа” предметом праці є живі організми, рослинний і тваринний світ, біологічні процеси. Сюди входять такі професії, як біолог, ветеринар, зоотехнік, тваринник, агроном, овочівник, садівник, лісник.</p> <p>У професій типу „людина-людина” предмет праці становлять люди, групи людей чи колективи. До цього типу можна віднести роботу офіціанта, продавця, лікаря, вчителя, вихователя, юриста,</p>

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<p>екскурсовода.</p> <p>Предметом праці у професіях типу „<i>людина-техніка</i>” є машини, апарати, установки, технічні системи, матеріали й енергія. Професії цього типу – інженер, машиніст, водій, кранівник, слюсар, радіомеханік, токар, сталевар.</p> <p>Предмет праці у професій типу „<i>людина-знакова система</i>” складають умовні знаки, шифри, коди, таблиці. З такими об’єктами працюють програмісти, статистики, економісти, коректори, секретарі, комірники, обліковці, креслярі, топографи.</p> <p>У професій типу „<i>людина-художній образ</i>” предметом праці є художні образи, їх ролі, елементи й особливості. Сюди відносяться такі професії, як ювелір, фотограф, актор, письменник, музикант, художник.</p>
Класи професій за метою праці:	<p>Мета праці в класі <i>гностичних</i> професій може бути найрізноманітнішою: досліджувати, розбиратись у складних явищах, оцінювати (робити висновки на основі різноманітних ознак об’єкта), перевіряти за наперед відомими ознаками, сортувати і т. Ін. Гностичні професії можуть відноситись до будь-якого з п’яти типів, наприклад, контролер технічного контролю (техніка), коректор (знакова система), критик (художній образ), санітарний лікар (людина), лаборант хіміко-бактеріологічного аналізу (природа). Більшість перетворюючих професій пов’язана з активним перетворенням предмета праці. Причому в одних випадках може відбутись перетворення безпосередньо в процесі дії на об’єкт праці, а в інших – перетворююча діяльність спрямовується на види енергії, інформації, різні процеси.</p> <p><i>Перетворюючі</i> професії поширені в кожному з п’яти типів: столяр (техніка), вчитель (людина), рільник (природа), кресляр (знакова система), реставратор (художній образ).</p> <p>Клас <i>пошукових</i> характеризує професії практичної праці, близькі до класу перетворюючих. Мета праці для таких професій – винайти, придумати, знайти</p>

В. Урусський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<p>новий варіант, сконструювати тощо (наприклад, конструктор-модельєр одягу, конструктор меблів, дизайнер, аранжувальник квітів тощо).</p>
Відділи професій за засобами праці:	<p>1. Професії, пов'язані з використанням <i>ручних знарядь праці</i>. До останніх, наприклад, відноситься викрутка, гайковий ключ, молоток, долото, електрична дріль, фарборозпилювач, пневматичний відбійний молоток і т. ін. Представниками професій першого відділу можуть бути слюсар-складальник, монтажник радіоапаратури, столяр, тесляр, ювелір, гравіювальник, хірург, стоматолог, музикант тощо.</p> <p>2. Професії, пов'язані з використанням <i>машин із ручним керуванням</i>. Інакше їх можна назвати професіями машинно-ручної праці – це токар, фрезерувальник, машиніст баштового крана, машиніст тепловоза, тракторист-машиніст та ін.</p> <p>3. Професії, пов'язані з використанням <i>автоматизованих і автоматичних</i> систем, машин, апаратів. Представниками таких професій є сталевар, оператор прокатного стану, диспетчер енергосистеми, апаратник хімічного виробництва, оператор автоматичних потокових ліній, друкар, ткаля та ін.</p> <p>4. Професії, у яких знаходять вияв <i>функціональні</i> засоби, знаряддя праці. Роль знарядь праці тут відіграють функціональні засоби поведінки та мови людини, жести, вимова звуків, слів, фраз, змістові та емоційні інтонації, міміка. До них відносяться професії вчителя, вихователя, диктора, актора, диригента. Функціональним засобом може бути й організм людини (артист балету, спортивний тренер, співак, акробат).</p>
Групи професій за умовами праці:	<p>1. Праця в <i>умовах, близьких до побутових</i> (в бібліотеці, конторі, вимірювальній лабораторії тощо). Сюди можна віднести професії бухгалтера, економіста, бібліотекаря, кресляра, вчителя та ін.</p> <p>2. Праця з <i>перебуванням на відкритому повітрі</i> з різкими перепадами температури, вологості – професії будівельника, пожежника, рільника, лісника.</p>

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

3. Праця *в незвичайних умовах* (на висоті, під землею, під водою, в повітрі, в гарячих цехах). З такими умовами пов'язана робота шахтарів, водолазів, монтажників сталевих конструкцій тощо.

4. Праця з *підвищеною моральною відповідальністю* за здоров'я, життя людей, матеріальні цінності. До них відносяться професії лікаря, інспектора міліції, інженера з техніки безпеки, судді, продавця, інкасатора, касира та ін.

Професійна діагностика

Напрямки вивчення особистості школяра:

1. Вивчення спрямованості особистості (що хоче учень?). Цей аспект передбачає вивчення інтересів, нахилів, переконань, ідеалів.

2. Вивчення здібностей і обдарувань молодшої людини (що вона може?), індивідуально-психологічних особливостей, які є суб'єктивними умовами успішного виконання певного виду діяльності.

3. Вивчення характеру або окремих якостей особистості (що молода людина собою являє?). Характерологічні особливості учня проявляються в різних видах психологічних реакцій, тобто в його поведінці, в різних умовах життя, в різних ситуаціях.

4. Вивчення життєвих та професійних планів школяра.

Вимоги до вивчення особистості школяра:

➤ Вивчення особистості повинно охоплювати всі сторони розвитку учнів.

➤ Слід враховувати вікові особливості школярів, а тому всі завдання повинні бути сформульовані в доступній для учнів кожної вікової групи формі.

➤ Вивчення особистості має бути спрямоване на виявлення особливостей особистості кожного учня, здійснюватися систематично, протягом років навчання в школі через певні проміжки часу.

➤ Всі методики, що використовуються для вивчення особистості школяра, повинні мати виховний характер.

➤ Вивчення особистості має бути спрямоване на

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<p>виявлення не тільки актуального, а й перспективного рівня розвитку учня.</p> <ul style="list-style-type: none">➤ Вивчення учня, як правило, повинно здійснюватись у звичних умовах навчально-виховного процесу, не виключаючи при цьому лабораторних методів.
Метод	<p>– комплекс різноманітних пізнавальних підходів і практичних операцій, спрямованих на набуття наукових знань. Ще у більш вузькому значенні слова це поняття означає спеціальні прийоми, за допомогою яких щось пізнається і вирішується.</p> <p>В контексті профорієнтації метод слід розглядати як спосіб вивчення особистості з метою виявлення і розкриття індивідуальних особливостей особистості.</p>
Методи вивчення особистості з метою професійної орієнтації:	<ul style="list-style-type: none">➤ педагогічне спостереження,➤ анкетування,➤ бесіда, аналіз➤ продуктів діяльності,➤ метод узагальнення незалежних характеристик,➤ метод тестів.
Педагогічне спостереження	<p>Педагогічне спостереження – один із основних методів вивчення особистості. Воно являє собою цілеспрямоване, планомірне і систематичне сприйняття особистості у реальних умовах.</p> <p>Об'єктом спостереження може бути будь-яка характеристика особистості. З метою профконсультації вивчаються відношення, інтереси, здібності, знання, уміння і навички, особливості психічних процесів, характер, вчинки, дії, а також стан здоров'я.</p> <p>Будь-яке спостереження має відповідати конкретній меті: що спостерігати, кого спостерігати, у яких умовах спостерігати. Так, якщо класний керівник поставив собі за мету переконатися, чи проявляє учень технічні здібності, то у план спостереження доцільно включити такі питання:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ захопленість процесом праці;➤ уміння самостійно працювати;

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<ul style="list-style-type: none">➤ якість виготовленої продукції;➤ час, витрачений на процес праці. <p>Вивчаючи учня, важливо спостерігати його у різних сферах діяльності: на уроках, під час лабораторно-практичних занять, суспільно корисної, продуктивної праці, занять у гуртках, поза школою. Свої спостереження учитель фіксує у записах.</p>
Професіографічна бесіда	<p>– це опитування з метою виявлення і уточнення характеристик особистості, важливих для керівництва професійною спрямованістю учня. За допомогою бесіди можна виявити і уточнити життєві плани, професійні наміри, інтереси, рівень професійних знань, умінь, мотиви вибору професії.</p>
Вимоги до проведення профдіагностичної бесіди:	<ul style="list-style-type: none">➤ Логічність системи запитань, яка повинна відповідати меті бесіди.➤ Повторення у різних висловах, ракурсах і формах найбільш важливих і суттєвих запитань.➤ Чіткість, ясність у формулюванні запитань, що спонукають учня до роздумів, аргументованих думок.➤ Організація бесіди один на один, без присутності інших учнів, учителів.➤ Створення атмосфери відвертості.➤ Вибір місця і часу, зручного для учня, а також врахування його внутрішнього стану.➤ Використовуючи метод бесіди, учитель повинен продумати її мету, зрозуміло сформулювати запитання, які будуть задаватися учневі.
Попередня бесіда	<p>спрямована на первинне вивчення намірів, мотивів, інтересів учнів. В процесі бесіди створюється установка відповідальності за вибір життєвого шляху, вказується напрям роботи щодо розвитку нахилів і здібностей (рекомендується вид занять, гуртків, спеціалізованих шкіл, де можна належним чином підготуватися до обраного виду діяльності).</p>
Уточнююча бесіда	<p>має формуючий характер і спрямована на стимулювання розвитку в учнів нахилів, мотивів,</p>

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<p>інтересів, професійно важливих якостей. Порівнюючи результати вивчення особистості з вимогами до професії, учитель має можливість коректувати професійну спрямованість. Особлива увага звертається на формування професійно важливих якостей, насамперед тих, які розвинуті в недостатній мірі.</p>
Заключна бесіда	<p>передбачає надання порад учневі щодо вибору професії, обговорення шляхів набуття професії, запасні варіанти працевлаштування та можливостей подальшого професійного зростання.</p>
Тести	<p>– це спеціальні завдання для виявлення індивідуально-психологічних особливостей особистості. За їх допомогою можна вивчити мотивацію, інтереси, здібності, особливості інтелекту, пам'яті, уваги, уяви, особливості емоційної сфери, характеру, темпераменту. Вони також використовуються для вивчення знань, умінь і навичок.</p>
Види тестів:	<ul style="list-style-type: none">➤ бланкові і апаратурні,➤ аналітичні і синтетичні,➤ індивідуальні і групові. <p>Тести успішності (досягнення) застосовуються для визначення рівня знань, умінь і навичок учнів з різних навчальних предметів для виявлення їх перспектив освіти. Часто вони використовуються для визначення впливу спеціальних програм, професійної та іншої підготовки на ефективність формування комплексу знань і практичних умінь.</p> <p>Тести інтересів допомагають виявити професійну спрямованість учня.</p> <p>Тести здібностей призначені для вивчення інтелектуальних, художніх, технічних, спортивних, організаторських та інших здібностей.</p> <p>Тести особистості являють собою прийоми, спрямовані на вивчення і оцінку емоційно-вольових компонентів психічної діяльності, мотивацію, інтереси, особливості характеру, темпераменту.</p> <p>Тести типологічних особливостей особистості</p>

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<p>дозволяють виявити такі властивості особистості, як імпульсивність, активність, впевненість в своїх силах тощо.</p> <p>Тести професійної кваліфікації застосовують для визначення професійних знань, умінь і навичок.</p> <p>Тести групові – тип методик, що призначені для одночасного обстеження групи досліджуваних. Більшість тестів пристосовано для групових обстежень.</p> <p>Індивідуальні тести застосовуються для дослідження одного досліджуваного.</p>
Вимоги до профдіагностичних тестів:	<p>Валідність (прогностична цінність) – відповідність тесту його призначенню, полягає в тому, що результати дослідження знаходять своє підтвердження в успіхах навчання і професійної діяльності.</p> <p>Інформація вважається валідною, якщо вимірюється саме та якість, яку і необхідно виміряти.</p> <p>Надійність тесту визначається стабільністю його результатів при виконанні завдання одним і тим же респондентом (піддослідним).</p> <p>Науковість тесту – наукова обґрунтованість його використання.</p> <p>Диференційованість і адекватність тесту – направленість на оцінку певної якості або групи якостей.</p> <p>Об'єктивність і достовірність досягається стандартизацією умов дослідження, усуненням сторонніх факторів впливу на результати діагностики.</p> <p>Стійкість до впливу сторонніх факторів, доступність інструкції, відсутність елементів дезорієнтації піддослідних.</p> <p>Можливість оцінки динаміки показників.</p>
Підходи до використання тестів для визначення професійної	<p>Аналітичний підхід передбачає вивчення і оцінку окремих психологічних показників, важливих для успішного навчання і діяльності у вибраній професії.</p> <p>Синтетичний підхід передбачає вивчення цілісної діяльності або важливих її елементів; при цьому в</p>

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

придатності	рамках даного методу використовуються різні апаратурні методики для моделювання елементів чи цілих професійних операцій. <i>Комплексний підхід</i> полягає в об'єднанні аналітичного і синтетичного методів і в дослідженні деяких якостей чи психічних процесів як в окремому їх прояві, так і в умовах цілісної діяльності.
--------------------	--

Професійна консультація

Професійна консультація	має на меті встановлення відповідності індивідуальних психологічних і особистісних особливостей специфічним вимогам тієї чи іншої професії.
<i>Довідкова профконсультація</i>	спрямована на з'ясування каналів працевлаштування, вимог до прийому на роботу чи навчання, можливостей освоєння різних професій, терміни підготовки, системи оплати праці, перспектив професійного зростання.
<i>Діагностична профконсультація</i>	спрямована на вивчення особистості, інтересів, нахилів, здібностей з метою виявлення відповідності їх вибраній чи близькій до неї професії.
<i>Медична профконсультація</i>	має на меті виявлення стану здоров'я учня, його психофізіологічних властивостей у співвідношенні з професією, яка обирається.

Професійний відбір/підбір

Професійний відбір	– це система засобів, що забезпечують прогностичну оцінку взаємодії людини і професії в тих видах діяльності, які здійснюються в нормативно заданих небезпечних умовах (гігієнічних, мікрокліматичних, технологічних, соціально-психологічних), що вимагає від людини підвищеної відповідальності, здоров'я, високої працездатності і точності виконання завдання, стійкої емоційно-вольової регуляції. У більш широкому розумінні профвідбір – вибір
---------------------------	---

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<p>осіб, які з найбільшою вірогідністю зможуть успішно засвоїти дану професію і виконувати пов'язані з нею функції.</p> <p>Професійний відбір – це спеціально організований процес, мета якого – виявити і визначити за допомогою науково обґрунтованих методів ступінь і можливість психофізіологічної і соціально-психологічної придатності претендентів на навчання і роботу з тих чи інших професій.</p> <p>Професійний відбір можна розглядати також як науково обґрунтований допуск людей до певного виду професійного навчання і діяльності.</p>
Мета профвідбору	<ul style="list-style-type: none">➤ виявити професійну придатність на основі існуючих у людей фізіологічних і інтелектуальних відмінностей.
Психологічні особливості профвідбору:	<ul style="list-style-type: none">➤ психологічні принципи і методи відбору;➤ оцінку ефективності психофізіологічного відбору;➤ раціональне комплектування груп на основі прогнозування результатів діяльності людей з певними індивідуально-типологічними характеристиками.
Система психофізіологічного відбору:	<ul style="list-style-type: none">➤ аналіз трудового процесу, фізіолого-гігієнічних і психофізіологічних особливостей трудової діяльності для визначення вимог до професійно важливих якостей особистості;➤ підбір і розробка методичних прийомів оцінки професійно важливих якостей людини, оцінку прогностичності, надійності і диференційованості методик здійснення профвідбору;➤ розробка і експериментальна перевірка критеріїв професійної придатності осіб, що проходять психофізіологічний відбір;➤ розробка організаційно-методичних форм проведення відбору.
Психологічний аудит	<p>– процедура глибокої особистісної діагностики працівника, що поступає на роботу чи вже працює.</p> <p>Психологічний аудит дозволяє підготувати для</p>

В. Урусський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<p>підприємства паспорт психологічної безпеки персоналу професійно санкціоновану гарантію, що серед співробітників фірми немає людей, здатних зловживати довірою партнерів чи клієнтів.</p>
Психологічний аудит персоналу	<p>– це процедура оцінки особистісного потенціалу працівника чи претендентів, з числа яких планується формування колективу, створення оптимального резерву для висунення на ту чи іншу посаду з врахуванням його можливостей і сумісності – з керівником, співробітниками, а також з інтересами фірми.</p>
Імітаційні експерименти	<p>– метод профвідбору – це відтворення фрагментів, ситуацій, етапів реальної професійної діяльності, що супроводжується ретельною реєстрацією візуально спостережуваних (видимих) і об’єктивно фіксованих показників функціонального стану людини, мотиваційно-емоційних проявів, показників продуктивності і успішності діяльності.</p>
Види профвідбору	<p>Констатуючий – поділ претендентів за принципом „придатний”-„непридатний” до даного виду діяльності.</p> <p>Організуючий – виявлення та оцінка індивідуальних особливостей особистості, що дозволяють успішно працювати в кількох сферах трудової діяльності (придатність до кількох професій).</p> <p>Вибір того чи іншого виду профвідбору обумовлюється:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ терміном часу, відведеного на професійну підготовку та адаптацію до діяльності;➤ наявністю достатньої кількості претендентів на дану професію;➤ рівень вимог до надійності працівника;➤ вірогідністю аварій і катастроф;➤ вартістю навчання та робочого місця. <p>Основою прийняття експертного висновку в профвідборі є оцінка професійної придатності.</p>
Професійна	<p>– сукупність психічних і психофізіологічних</p>

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

придатність	особливостей людини, необхідних і достатніх для досягнення суспільно допустимої ефективності в тій чи іншій професії; – це ймовірна характеристика, яка відображає можливості людини в оволодінні якою-небудь професією.
Фактори професійної придатності:	<ul style="list-style-type: none">➤ рівень загальноосвітньої та професійної підготовки;➤ структура та склад мотиваційної сфери професійного самовизначення та трудової діяльності;➤ система матеріального та морального заохочення;➤ суспільна значимість праці тощо.
Види професійної придатності:	<p><i>Абсолютна</i> – до професій такого типу, які вимагають наявності спеціальних індивідуальних якостей.</p> <p><i>Відносна</i> – до професій, оволодіння якими доступне практично для будь-якої здорової людини.</p>
Критерії оцінки професійної придатності:	<ul style="list-style-type: none">➤ медичні показники, в тому числі показники фізичної підготовленості;➤ результати загальноосвітньої та професійної підготовки;➤ підсумки психологічного дослідження особистості;➤ показники, які відображають соціальний портрет претендента (соціальний відбір);➤ досягнутий рівень професійної адаптації.
Етапи профвідбору:	<ol style="list-style-type: none">1. Психологічне дослідження професії з метою виявлення вимог до людини, розкриття внутрішньої структури діяльності, створення професіограми та психограми.2. Вибір психодіагностичних методів дослідження (тестів), які в максимальній мірі характеризують ті психічні процеси і професійні дії, за якими проводиться оцінка професійної придатності.3. Психодіагностика психологічне вивчення претендентів на оволодіння професією; оцінка загального розвитку; оцінка направленості на оволодіння даною професією; оцінка рівня розвитку

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний концепт

якостей, необхідних для успішного оволодіння професією; оцінка здатності виконання претендентами елементів цілісної діяльності в різних умовах.

4. Психологічний прогноз успішності навчання і наступної діяльності на основі співставлення відомостей про вимоги професії до людини і одержаних психодіагностичних даних з акцентом на оцінку особистісних характеристик; можливості цілеспрямованого вдосконалення і компенсації професійно важливих якостей (з врахуванням часу, що відводиться на навчання); вірогідності адаптації до професії; можливості появи екстремальних впливів.

Професійна адаптація

Соціально-професійна адаптація

– це процес пристосування учнів до майбутньої професії в загальноосвітніх школах, професійно-технічних училищах та вищих навчальних закладах, а також молодих працівників до умов їх діяльності, результатом чого є закріплення кадрів на виробництві.

Професійна адаптація

– це комплексна система заходів, покликана сприяти процесу пристосування особи до організаційно-технічних особливостей професійної діяльності на виробництві. Вона включає в себе:

- оволодіння необхідними знаннями, уміннями і навичками;
- вміння швидко орієнтуватися в різноманітних виробничих ситуаціях;
- вміння контролювати і програмувати свої дії.

Соціально-психологічна адаптація

– полягає в пристосуванні молодого робітника до правил поведінки, які діють в конкретній соціально-професійній групі;

– це входження молодого працівника в систему внутрішньогрупових відносин і пристосування до них, вироблення зразків мислення і норм поведінки, які відображають систему цінностей і норм даного виробничого колективу, одержання, закріплення і розвиток навичок міжособистісного спілкування в

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	колективі.
Базові функції професійної адаптації:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Сприяння стійкості і стабільності трудового колективу, що впливає на покращення соціально-психологічного клімату в колективі, його нормальному функціонуванню та розвитку. 2. Розвиток творчих можливостей, здібностей і активності працівника, його самовираження та самовизначення як основа для досягнення професійної майстерності, професійного просування (кар'єри). 3. Власне професійна адаптація.
Професійна адаптація впливає на:	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ефективність використання трудових ресурсів, ➤ розвиток особистості кожного члена трудового колективу, ➤ підвищення рівня ефективності виробництва, ➤ зростання темпів науково-технічного прогресу, ➤ стабілізацію складу колективу та зниження плинності кадрів.
Управління професійною адаптацією	– це цілеспрямоване регулювання даного процесу, свідомий вплив на його фактори з метою створення найбільш сприятливих умов для успішного протікання адаптації та досягнення оптимальних результатів.
Сутнісний зміст управління процесом професійної адаптації:	<ul style="list-style-type: none"> ➤ постійне вдосконалення організації праці; ➤ покращення умов праці; ➤ демократизацію управління виробництвом; ➤ підвищення трудової і громадської активності молодих працівників. <p>Управління професійною адаптацією спрямоване на подальше поглиблення професійних знань і отримання навичок, необхідних і достатніх для успішної професійної діяльності; остаточне закріплення установки відносно вибраної професії; виникнення зв'язків між працівником і підприємством в різних сферах їх взаємодії, переведення цих зв'язків із простих і слабких у складні і міцні.</p>
Компоненти	<i>Інформаційна частина</i> процесу управління

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

<p>процесу управління професійною адаптацією:</p>	<p>включає в себе систему заходів, які спрямовані на повідомлення працівнику необхідної суми відомостей про виробництво, а також на отримання інформації про нового працівника.</p> <p><i>Організаційна частина</i> управління включає в себе:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ підготовчі заходи (орієнтація в питаннях оплати праці);➤ включення в структуру ділових і адміністративних стосунків;➤ залучення молодого працівника до соціального життя колективу;➤ виявлення можливостей індивідуального вдосконалення і досягнення особистісних цілей;➤ комплекс заходів, які передбачені планом роботи підприємства з молодими працівниками.
<p>Етапи професійної адаптації:</p>	<p>Перший етап – <i>попередня соціальна адаптація</i> – (перші 10 днів роботи), включає заходи з ознайомлення новопризначеного працівника з історією підприємства чи фірми, з організаційною структурою і виробничими завданнями, проведення інструктажів тощо.</p> <p>Другий етап – <i>соціально-професійна адаптація</i> – (приблизно 6 місяців, період освоєння професії), включає вивчення технологічного процесу, налагодження виробничих контактів з членами колективу, пристосування до конкретного робочого місця.</p> <p>Третій етап – <i>соціально-виробнича адаптація</i> – молодий працівник приступає до самостійної роботи на основі отриманих знань.</p>
<p>Показники ефективності професійної адаптації:</p>	<p><i>Об'єктивні:</i></p> <ul style="list-style-type: none">➤ високий кваліфікаційний рівень працівника;➤ продуктивність праці;➤ достатній рівень професійних знань, умінь та навичок;➤ трудова кар'єра, освоєння сумісних професій, розширення зон обслуговування;

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<ul style="list-style-type: none">➤ чітке виконання норм та вимог виробничої дисципліни;➤ ритмічність і узгодженість в роботі з іншими працівниками. <p>Суб'єктивні:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ задоволеність працівника професією;➤ відсутність бажання змінити місце роботи.
Наставництво	– цілеспрямований, систематичний і неперервний виробничо-педагогічний процес, метою якого є передача молодому поколінню працівників кращих трудових і морально-етичних якостей та цінностей старшого покоління. В результаті такої діяльності відбувається прискорений процес професійної та соціально-психологічної адаптації.
Кар'єра	– це успішне просування по службі в обраній сфері діяльності, досягнення більш високого статусу, престижу і влади; – це послідовність відношень і ліній поведінки людини, пов'язаних з досвідом трудової діяльності протягом її життя; – професія, яка потребує навчання і обирається для забезпечення життєвих потреб. Перспектива кар'єри має велике психологічне значення для тих, хто намагається просуватися по ієрархічній драбині в трудовому колективі та в суспільстві. Вона виступає рушієм духовного і професійного самовдосконалення особистості. Перспектива Кар'єри створює „ефект привабливості” трудової діяльності для спеціалістів, є фактором поглиблення особистої зацікавленості до неї у людей з помітним індивідуально-особистісним та службовим потенціалом.
Оцінка ефективності кар'єри	Ефективність кар'єри оцінюється як самою людиною, так і організацією в цілому. Із численних критеріїв ефективності найбільш розповсюдженими є: <ul style="list-style-type: none">➤ оцінка діяльності в кар'єрі;➤ відношення до кар'єри;➤ адаптація в кар'єрі;

В. Урусський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

➤ індивідуальність в кар'єрі.

Індикатором оцінки діяльності в кар'єрі є заробітна плата і посада, тобто чим швидше росте заробітна плата і чим швидше відбувається просування по службі, тим вищий рівень такої оцінки. **Оцінка діяльності** відображає, як правило, ступінь індивідуального внеску в досягнення головних цілей організації.

Відношення до кар'єри визначається сприйняттям і оцінкою людини своєї кар'єри. Чим більш позитивним є це сприйняття, тим ефективнішою є кар'єра. Люди з позитивним відношенням більш віддані своїй організації і більш зацікавлені у своїй роботі.

Адаптація в кар'єрі означає застосування працівниками новітніх знань, навичок і технологій, що пов'язано з притаманними сучасним професіям змінами і розвитком. Працівники, які не здатні адаптуватися до цих змін і використовувати їх в своїй діяльності, не мають шансів зробити кар'єру. Таким чином, адаптація в кар'єрі – це використання новітніх знань і умінь для успішного просування по службі.

Індивідуальність в кар'єрі характеризується ступенем усвідомлення людиною своїх інтересів, оцінок та сподівань на майбутнє, тим, як людина розглядає власний спосіб життя, і ступенем сприйняття нею самої себе як продовження свого минулого. При цьому важливо дати відповідь на питання: „Ким я хочу бути, і що повинен зробити, щоб стати тим, ким я хочу бути?”

Ефективна кар'єра імовірна для людей з високим рівнем діяльності, позитивним відношення до кар'єри, адаптації і реалізації індивідуальності в кар'єрі.

Стадії кар'єри:

- 1) стадія становлення;
- 2) стадія просування;
- 3) стадія закріплення;
- 4) стадія виходу на пенсію.

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<p>Стадія становлення починається з початком трудової діяльності і закінчується для більшості працівників у віці 25-30 років, тобто після того, як вони визначили свої життєві орієнтири.</p> <p>Стадія просування має місце приблизно у віці 30-45 років. Протягом цього періоду люди проявляють менший інтерес до задоволення потреб і більшу зацікавленість до просування по службі, досягнення поваги до себе, домагаються права на самостійність.</p> <p>Стадія закріплення характеризується зусиллям людини щодо стабілізації напрацювань минулого. Вона являє собою плоску височину, без нових просувань, тобто йде формування „плато” кар’єри. Однією з важливих потреб людини на стадії закріплення є досягнення поваги до себе і самореалізації.</p> <p>Стадія виходу на пенсію характеризується потягом людини до реалізації себе через діяльність, яка була неможлива при роботі в допенсійний період (заняття садівництвом, добровільна діяльність в сфері послуг, спокійні роздуми та ін.).</p>
Траскторія кар’єри	– це послідовність робіт, через які проходить людина, яка може привести до досягнення особистої кар’єрної мети. Т. к. відображає цілеспрямовану угору мобільність в рамках окремо взятої професії. При цьому, кожна наступна сходинка досягається при накопиченні працівниками необхідного досвіду, вміння і демонстрації готовності до просування.
Характеристики траскторії кар’єри:	<ul style="list-style-type: none">➤ повинні включати можливості переміщення персоналу по горизонталі, пониження в посаді, можливості росту;➤ повинні носити пробний характер і бути чутливими до змін внутрішнього і зовнішнього середовища організації;➤ повинні бути достатньо гнучкими, щоб враховувати індивідуальні якості людей;➤ будь-яка з робіт на траскторії повинна визначатись через набуті знання і навички.
Планування	– це узгодження прагнень людини, яка робить

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

кар'єри	<p>кар'єру, з можливостями організації, що тісно пов'язані з траєкторією кар'єри і послідовністю робіт, обумовлених цими можливостями.</p> <p>Планування кар'єри може бути загальним і конкретним. Загальні кар'єрограми являють собою набір декількох можливих напрямків службового росту спеціаліста або групи спеціалістів, а конкретні – чіткий графік заміщення посад і відповідного навчання. На основі моделей ділової кар'єри спеціалістів і менеджерів, перспектив розвитку структур управління, штатних розкладів, аналізу динаміки росту потреб в управлінських кадрах розробляються карти службового просування персоналу в межах фірми.</p>
----------------	--

Професійне виховання школярів

Людський фактор	<p>– це сукупність соціальних (в широкому значенні цього поняття) якостей індивідів (соціальних груп, класів, колективів), їх професійних знань, навичок та умінь, ідейно-політичних поглядів та переконань, інтересів і потреб, морально-психологічних орієнтацій, інтелектуальних, емоційних, вольових здібностей і задатків, включених в систему суспільних відносин чи потенційно придатних до такого включення.</p>
------------------------	--

Якості особистості, необхідні в ринкових умовах:	<ul style="list-style-type: none">➤ підготовка з кількох професій;➤ оволодіння широким колом знань;➤ здатність виконувати різноманітні функції;➤ здатність вирішувати виробничі проблеми;➤ володіння економічним мисленням;➤ наявність організаторських здібностей.➤ професійна мобільність;➤ висока організованість та дисциплінованість;➤ сформованість моральних якостей;➤ відповідальне ставлення до своїх обов'язків.
---	---

Зміст професійної орієнтації учнів

Зміст професійної	<ol style="list-style-type: none">1. Професія як результат розподілу праці в суспільстві.2. Суспільна значимість кожної професії.
--------------------------	--

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

орієнтації в початковій школі:	3. Відмінності в предметах і знаряддях, умовах і характері праці працівників різних професій.
<i>Поняття:</i>	взаємозв'язок між людьми різних професій; відмінності в праці людей; необхідність в суспільстві різних професій; ознаки подібності професій; подібність професій; потреба людини в праці; праця людини; праця розумова; праця фізична; праця ручна; суспільна важливість кожної людини; суспільний поділ праці.
<i>Очікувані результати</i>	<ol style="list-style-type: none">1. Усвідомлення учнями важливості кожної професії для життя суспільства.2. Розуміння учнями потреби в існуванні різних професій і відмінностей між ними.3. Розуміння важливості і необхідності вибору професії кожною людиною.4. Здатність до осмислення інформації про світ професій.
Зміст професійної орієнтації в основній школі:	<ol style="list-style-type: none">1. Класифікація професій на основі відмінностей у предметах, знаряддях, умовах і меті праці.2. Професія і людина. Вимоги професії до людини.3. Характеристика професії – професіографія. Призначення і зміст професіограми.4. Ціннісні орієнтації людини, їх роль у житті і трудовій діяльності.
<i>Поняття:</i>	якими повинні володіти учні після закінчення основної школи: вибір професії; вибір професії випадковий; вибір професії необґрунтований; вибір професії свідомий; вимоги професії до людини; виробничий процес; виробництво духовне; виробництво послуг; виробництво промислове; виробництво сільськогосподарське; відділи професій; галузь виробництва; групи професій; здібності людини; знаряддя праці; інтереси людини; інформація професійна; кваліфікація; кваліфікаційний рівень; класифікація професій; класи професій; мета життєва людини; мета праці; мотиви вибору професії; нахили людини; об'єкт праці; особистісні якості працівника; особистість

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<p>працівника; особливості людини психологічні; оцінка професійної придатності; показники професійної придатності; правила вибору професії; праця висококваліфікована; праця в незвичайних умовах; праця в побутових умовах; праця з підвищеною моральною відповідальністю; праця кваліфікована; праця малокваліфікована; праця механізована; праця на відкритому повітрі; праця некваліфікована.; предмет праці; професія; професії автоматизованої праці; професії виробничої сфери; професії гностичні; професії невиробничої сфери; професії галузеві; професії механізованої праці; професії міжгалузеві; професії перетворюючі; професії пошукові; професії ручної праці; професійна кваліфікація; професійна підготовка; професійна поінформованість; професійна придатність; професійна характеристика; професійне самовизначення; професійний план; професійні наміри; професійно важливі якості людини; професійної підготовки рівень; професійного вибору вільність; професійного вибору необмеженість; професіограма; сфера виробництва; сфера виробнича; сфера невиробнича; спеціальність; типи професій; трудова дисципліна; трудова підготовка; трудовий колектив; трудовий процес; умови праці; умови праці мікрокліматичні; характер праці; характеристика професії; характеристика трудового процесу.</p>
<i>Очікувані результати:</i>	<ol style="list-style-type: none">1. Знання класифікаційних ознак поділу професій на типи, класи, відділи і групи.2. Уявлення про типові професії найважливіших галузей виробництва.3. Уміння співвідносити індивідуальні особливості людини з вимогами професії.4. Прагнення до випробування себе в різних професіях шляхом участі у відповідних видах трудової діяльності.5. Здатність співвідносити свої ціннісні орієнтації з особливостями окремих професій.
Зміст	<ol style="list-style-type: none">1. Процес професійного самовизначення та його

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

професійної орієнтації в старшій школі:	елементи: професійні наміри, професійний план, ситуація вибору професії. 2. Оцінка особистістю власних можливостей та її значення для свідомого вибору професії. 3. Проба сил, самовдосконалення в трудовій діяльності. 4. Шляхи здобуття професії. 5. Система професійної освіти і типи професійних навчальних закладів в Україні.
Поняття:	Поняття профорієнтаційного характеру , якими повинні володіти учні після закінчення старшої школи: адаптація професійна; заробітна плата; захворювання професійне; класифікаційні ознаки професії; компенсація здібностей; культура праці; наміри професійні; особистісна позиція вибору професії; оплата праці; оплати праці рівень; оплати праці форми; підприємець; підприємництво; покликання; попит на професію; популярність професії; посада; праця автоматизована; престижність професії; просування службове; професії суміжні; професії широкого профілю; професійна адаптація; професійна кар'єра; професійна компетентність; професійна освіта; професійна самоосвіта; професійне зростання; професійне навчання; професійне покликання; професійне самовдосконалення; професійне самовиховання; професійне само переконання; професійне самопізнання; професійний самоконтроль; професійної діяльності громадське визнання; режим праці; ресурси трудові; ринок праці; самооцінка здібностей; самооцінка можливостей вибору професії; самооцінка нахилів; самоусвідомленість професійного вибору; ситуація вибору професії; службовець; трудова винагорода; трудова династія; трудова дисципліна; трудова досконалість; трудова майстерність; трудова традиція; трудова угода; трудове законодавство; трудове заохочення; трудове право; трудовий колектив; трудовий обов'язок; трудовий шлях; трудові відносини; трудового колективу норми;

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	формула вибору професії; ціннісні орієнтації людини.
Очікувані результати:	<ol style="list-style-type: none">1. Розуміння факторів, що впливають на вибір професії.2. Знання показників професійної придатності людини.3. Уміння характеризувати вимоги професії до людини, що становить зміст профільного навчання.4. Відстоювання власної позиції при виборі професії.5. Критичний аналіз власних можливостей при виборі професії.

Організація професійної орієнтації в закладах освіти

Існуючі недоліки:	<ul style="list-style-type: none">• Відсутність спеціалістів-профорієнтаторів.1. Слабка профорієнтаційна підготовка педагогічних кадрів.2. Низький рівень дидактичного та матеріально-технічного забезпечення профорієнтаційної роботи (відсутність кабінетів, дидактичних засобів тощо).3. Відсутність чіткої взаємодії між елементами системи: школа – заклади професійної освіти – громадськість – виробництво – сім'я.4. Профорієнтація досі не стала складовою частиною навчально-виховного процесу в закладах освіти.5. Відсутній індивідуальний, диференційований підхід до профорієнтаційної роботи.6. Переважає використання словесних, декларативних методів в організації профорієнтаційної роботи.7. Відсутність умов для „проби сил”.8. Низький рівень інформаційного забезпечення профорієнтаційної роботи.
Вимоги до професійної орієнтації школярів у навчально-	<ul style="list-style-type: none">➤ забезпечення спільної діяльності педагогів, батьків і трудових колективів;➤ вивчення ставлення школярів до різних видів трудової діяльності;

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

виховному процесі:	<ul style="list-style-type: none">➤ створення умов для індивідуальної творчої діяльності учнів на уроках;➤ забезпечення профорієнтаційної спрямованості змісту навчального матеріалу.
Етапи професійної орієнтації школярів:	<p>Перший етап (1-4 класи) спрямований на ознайомлення учнів із доступними для їх розуміння професіями та розвиток у них розуміння важливості праці для кожної людини, формування потреби праці.</p> <p>Другий етап (5-7 класи) передбачає формування у школярів суспільно значущих мотивів вибору професії, уявлень про головні галузі практичної діяльності людей, про основи сучасного виробництва, про існуючий світ професій, про умови та особливості правильного вибору професії та інтересу до конкретної галузі трудової діяльності.</p> <p>Третій етап (8-11 класи) передбачає розширення і систематизацію знань учнів про професії та їх вимоги до людини, формування інтересу до конкретної професії, ознайомлення із шляхами продовження освіти після закінчення школи та х можливими шляхами працевлаштування, узгодження професійних планів школярів з їх власними інтересами та можливостями.</p>
Діяльність кабінетів професійної орієнтації в школі:	<ul style="list-style-type: none">➤ координація та систематизація класної, позакласної та позашкільної роботи з профорієнтації, яка проводиться адміністрацією, класними керівниками, вчителями-предметниками, батьківським комітетом, бібліотекою, громадськими організаціями, медичними працівниками;➤ використання систематизованої наочної агітації для здійснення професійної просвіти учнів різних класів;➤ використання пересувних виставок, стендів та іншої інформації, підготовленої підприємствами-шефами та різними навчальними закладами в процесі профорієнтаційної роботи;➤ забезпечення методичними матеріалами всіх педагогічних працівників, задіяних до

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний концепт

Аспекти представлення інформації в кабінеті професійної орієнтації:	<p>профорієнтаційної роботи в школі.</p> <ul style="list-style-type: none">➤ Систематизація професій на основі їх типології, яка відображає предмет, мету, знаряддя і умови праці, від яких насамперед залежать психологічні вимоги, що ставляться професією до людини.➤ Система навчальних закладів країни, області (регіону), міста (з розподілом професій кожного типу за освітньо-кваліфікаційними рівнями: кваліфікований робітник, молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр).➤ Якості особистості, які визначають вибір професії (інтереси, нахили, загальні і спеціальні здібності).➤ Підприємства та навчальні заклади міста, району, області, регіону (відомості про економічні та організаційні аспекти виробництва, потреби в кадрах, правила прийому в навчальні заклади).
<i>Блоки інформації методичного характеру</i>	<ul style="list-style-type: none">➤ Основні напрями профорієнтаційної роботи, її завдання і принципи організації.➤ Форми та методи профорієнтаційної роботи, спільна робота з підприємствами, навчальними закладами, громадськістю, батьками.➤ Зміст профорієнтаційної роботи з врахуванням вікових особливостей учнів.➤ Організація та планування профорієнтаційної роботи навчального закладу, функції і завдання виконавців.➤ Орієнтовний перелік і тем бесід для роботи з професійної просвіти вчителів-предметників, методичні розробки з профорієнтації.➤ Робота класного керівника з індивідуальної консультації учнів випускних класів.
Інформаційні та координаційні функції кабінету професійної орієнтації:	<ol style="list-style-type: none">1. Координація та систематизація класної та позакласної роботи з професійної орієнтації, яка проводиться адміністрацією, класними керівниками, вчителями-предметниками, батьківським комітетом, бібліотекою, громадськими організаціями, медперсоналом школи.2. Використання систематизованої наочної агітації для здійснення професійної просвіти учнів різних

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний концепт

	<p>класів.</p> <p>3. Використання пересувних виставок, стендів та іншої інформації, підготовленої підприємствами, навчальними закладами, центрами зайнятості, центрами соціальних служб для молоді з метою професійної орієнтації школярів.</p> <p>4. Забезпечення методичними матеріалами всіх працівників, відповідальних за профорієнтацію в школі.</p>
Види роботи, які проводить кабінет професійної орієнтації:	<p>1. Систематична робота класних керівників, вчителів, медичних працівників, представників підприємств і навчальних закладів з професійної освіти школярів відповідно до завдань професійної орієнтації в кожному класі, а також інформування про потреби регіонального ринку праці, пропаганди робітничих професій, проведення групових та індивідуальних консультацій з питань вибору професії.</p> <p>2. Робота шкільної адміністрації та класних керівників з батьками учнів: лекції, бесіди, консультації з питань, пов'язаних з професійним самовизначенням школярів.</p> <p>3. Надання адміністрацією школи методичної допомоги класним керівникам, вчителям, працівникам підприємств щодо планування та проведення профорієнтаційної роботи.</p> <p>4. Інформаційне забезпечення профорієнтаційної роботи, яка проводиться класними керівниками та вчителями: надання оперативної інформації про потреби ринку праці, про перспективи набору в професійні навчальні заклади, про нові професії, зміни в трудовому законодавстві тощо.</p>
Обов'язки директора школи з професійної орієнтації учнів:	<ul style="list-style-type: none">➤ контроль за виконанням рішень вищих організацій, органів управління освітою;➤ координація діяльності педагогічного колективу;➤ аналіз потреб ринку праці регіону в кадрах і можливостей працевлаштування випускників школи;➤ аналіз працевлаштування випускників попереднього навчального року;

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<ul style="list-style-type: none">➤ інструктування класних керівників;➤ підвищення рівня педагогічних знань батьків з професійної орієнтації дітей в сім'ї;➤ стимулювання діяльності педагогічного колективу;➤ координація спільної роботи з підприємствами, професійними навчальними закладами;➤ підвищення методичного рівня осіб, причетних до керівництва позакласною та позашкільною профорієнтаційною роботою з професійної орієнтації учнівської молоді.
Обов'язки заступника директора з професійної орієнтації учнів:	<ul style="list-style-type: none">➤ пропаганда та запровадження в практику роботи школи передового педагогічного досвіду профорієнтаційної роботи;➤ координація діяльності вчителів-предметників;➤ координація діяльності предметних методичних об'єднань;➤ координація діяльності керівників гуртків;➤ координація діяльності керівників факультативів;➤ аналіз ефективності використання профорієнтаційних можливостей навчальних предметів;➤ планування профорієнтаційної роботи в навчальному процесі;➤ організація профорієнтації через учнівське самоврядування;➤ визначення профорієнтаційних можливостей навчальних предметів, факультативів;➤ розробка вимог до профорієнтаційної роботи в навчальному процесі;➤ визначення мети та завдань профорієнтації в процесі викладання навчальних предметів;➤ розробка змісту, форм і методів профорієнтації в навчальному процесі;➤ оцінка ефективності профорієнтації в навчальному процесі;➤ підвищення кваліфікації вчителів і керівників предметних гуртків, факультативів, керівників

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<p>предметних методичних об'єднань;</p> <ul style="list-style-type: none">➤ аналіз навчальних програм з метою виявлення їх профорієнтаційних можливостей.
Профорієнтаційна робота педагога-організатора:	<ul style="list-style-type: none">➤ координація профорієнтаційної роботи школи і закладів культури, дитячих позашкільних закладів і громадськості;➤ впровадження в практику роботи педагогічного колективу передового досвіду профорієнтаційної роботи в позаурочний час;➤ координація діяльності осіб, причетних до керівництва позакласною профорієнтаційною роботою;➤ обговорення можливостей використання різних форм позаурочної діяльності в профорієнтаційній роботі;➤ планування профорієнтаційної роботи в позаурочний час;➤ організація профорієнтаційної роботи в позаурочний час;➤ розробка вимог до профорієнтаційної роботи в позаурочний час;➤ розробка змісту, форм і методів профорієнтації в позаурочний час;➤ оцінка ефективності профорієнтації в позаурочний час;➤ залучення представників професій, спеціалістів до профконсультації учнів, батьків;➤ координація діяльності педагогічного колективу і учнівського самоврядування з профорієнтації;➤ організація діяльності учнів за інтересами з метою проби сил, розвитку професійно важливих якостей.
Зміст профорієнтаційної роботи класного керівника:	<ul style="list-style-type: none">➤ координація діяльності вчителів, які працюють в даному класі;➤ систематичне вивчення учнів і ведення відповідної документації;➤ управління профорієнтацією учнів в процесі їх суспільно корисної, продуктивної праці;➤ встановлення тісних зв'язків класу з

В. Урусський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<p>підприємствами, організаціями, навчальними закладами, батьківською громадськістю;</p> <ul style="list-style-type: none">➤ виявлення ставлення учнів до фізичної та розумової праці, різних видів трудової діяльності;➤ забезпечення участі школярів в масових профорієнтаційних заходах;➤ аналіз інформації про реалізацію випускниками своїх профорієнтаційних намірів;➤ формування в школярів уявлень про свої можливості і здібності;➤ вивчення професійних інтересів та нахилів учнів;➤ розкриття школярам моральних аспектів праці людини;➤ формування в школярів уявлень про ринок праці, його потреби в кадрах конкретних професій (спеціальностей);➤ ознайомлення учнів із структурою народного господарства регіону, масовими професіями та спеціальностями;➤ ознайомлення батьків з індивідуальними можливостями вибору професії їх дітьми;➤ поширення передового досвіду підготовки дітей до вибору професії в сім'ї;➤ формування в школярів суспільно важливих мотивів вибору професії.
Профорієнтаційна робота вчителя-предметника та керівника предметних гуртків:	<ul style="list-style-type: none">➤ формування ціннісних орієнтацій школярів;➤ вивчення індивідуальних особливостей, виявлення інтересів, нахилів та здібностей школярів до професій, які вивчаються в навчальному процесі;➤ поглиблене ознайомлення школярів із видами трудової діяльності, окремими галузями народного господарства, професіями та спеціальностями, змістом та умовами праці з професій, що вивчаються в навчальному процесі;➤ розвиток допитливості школярів, розширення їх пізнавальних інтересів;➤ професійна активізація, тобто створення умов для

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<p>професійних проб в окремих видах діяльності;</p> <p>➤ педагогічна профконсультація – допомога у виборі професії чи виду трудової діяльності, що найбільше відповідає індивідуальним особливостям та можливостям школяра.</p>
Профорієнтаційна робота бібліотекаря:	<ul style="list-style-type: none">• підвищення ролі літератури (друкованих джерел) в професійному самовизначенні учнів;• координація роботи шкільної бібліотеки з дитячими та масовими бібліотеками з питань ознайомлення школярів з галузями народного господарства, професіями;• ознайомлення школярів з професіями на матеріалах художньої, науково-популярної, економічної та довідкової літератури.
Профорієнтаційна робота медичного працівника (лікаря):	<p>➤ забезпечення медичної професійної консультації учням, які мають відхилення в стані здоров'я, і тим, які вибирають професії, що ставлять підвищені вимоги до психофізіологічних особливостей людини;</p> <p>➤ ознайомлення учнів та їх батьків з медичними аспектами вибору професії.</p>
Критерії ефективності професійної орієнтації:	<p>1. Результативні – визначають основні напрями профорієнтаційної роботи:</p> <p>1) Достатня інформація про професії та шляхи її одержання.</p> <p><i>Показники:</i> уявлення школярем вимог професії до людини, конкретного місця її отримання, потреб ринку праці в спеціалістах.</p> <p>2) Потреба в обґрунтованому виборі професії.</p> <p><i>Показники:</i> прояв школярем активності та самостійності у пошуку інформації про ту чи іншу професію, бажання проби сил в конкретних галузях діяльності, самостійне складання власного професійного плану.</p> <p>3) Впевненість школярів у соціальному значенні праці.</p> <p><i>Показник:</i> сформоване ставлення до трудової діяльності як до життєвої цінності.</p> <p>4) Ступінь самопізнання школяра.</p>

В. Урусський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

Показник: глибоке знання школярем рівня розвитку своїх професійно важливих якостей, вміння зіставити їх з вимогами професії до людини.

5) Наявність у школярів обґрунтованого професійного плану.

2. **Процесуальні** – характеризують специфіку здійснення профорієнтаційної роботи, виховний характер, індивідуальний вплив на особистість школяра:

1) Індивідуальний характер будь-якого профорієнтаційного впливу.

Показник: врахування індивідуальних особливостей школяра, характеру впливу сім'ї, досвіду трудової діяльності, розвитку професійно-важливих якостей.

2) Спрямованість профорієнтаційних дій насамперед на різносторонній розвиток особистості.

Показник: надання свободи у виборі професії, створення можливостей для проби сил в різних сферах трудової діяльності, побудження активності і самостійності у виборі професії та побудові професійного плану.

Параметри особистості школяра, які можуть служити показниками ефективності професійної орієнтації:

- усвідомлення суспільної та особистісної значимості трудової діяльності;
- активна участь в суспільно корисній діяльності учнівського (класного) колективу;
- повага до професії, усвідомлення суспільної значимості обраного виду трудової діяльності;
- сформованість суспільно важливих мотивів вибору професії;
- прагнення до розширення спеціальних знань у вибраній галузі діяльності;
- бажання оволодіти професійними уміннями і навичками;
- яскраво виражений інтерес до конкретної сфери діяльності;
- уміння поводитися з відповідними знаряддями праці;
- знання основних законів і процесів у вибраній сфері праці;

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

- інформованість про основні різновиди предметів, мети, знарядь та умов праці;
- знання потреб ринку праці в спеціалістах;
- знання конкретних професійних навчальних закладів та типових перспектив професійної кар'єри;
- знання необхідних для успішної професійної діяльності якостей особистості і шляхів їх розвитку та компенсації;
- знання юридичних та моральних норм регулювання праці;
- знання норм, правил та типових помилок, пов'язаних з професійним самовизначенням;
- знання своїх найбільш дієвих мотивів вибору даної професії.

Форми та методи профорієнтаційної роботи

Форми і методи ознайомлювальної роботи:

- повідомлення на уроках відомостей профорієнтаційного характеру;
- виконання дослідів на уроці, під час лабораторно-практичних робіт;
- групові бесіди;
- зустрічі із спеціалістами;
- екскурсії на виробництво, в навчальні заклади та на інші об'єкти;
- організація і оформлення в школах навчально-методичних матеріалів з професійної орієнтації.

Методи підготовки учнів до свідомого вибору професії:

- індивідуальні завдання;
- конкурси на звання „Кращий за професією”;
- реферати про професії;
- завдання, які передбачають ознайомлення з професією.

Методи вивчення індивідуальних особливостей учнів:

- педагогічні спостереження;
- індивідуальні бесіди;
- вивчення результатів діяльності учнів;
- анкети;
- тести;
- експеримент.

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

Словесні методи професійної орієнтації	Словесні методи характеризуються тим, що в них слово (усне чи письмове) є джерелом інформації про специфіку професії, а також про способи діяльності, спрямованої на оволодіння нею. До словесних (усних) методів відносять розповідь, бесіду, лекцію, конференцію про професії і т.д. До словесних письмових відносять роботу з книгою, довідковою літературою.
Практичні методи професійної орієнтації	Практичні методи характеризуються тим, що основним джерелом інформації є виконання школярами практичних робіт в майстерні, на пришкольній ділянці і т.д. Виключно важливу роль при цьому відіграє дослідницька робота школярів.
Організаційні методи профорієнтаційної роботи	До організаційних методів відносяться способи регулювання діяльності вчителів та учнів: методи узгодження дій (наказ, розпорядження, вказівка, пропозиція, рекомендація), методи зміни умов (змагання, розробка та реалізація програми, різні види практичної допомоги у відповідності з функціональними обов'язками).
Педагогічні методи профорієнтаційної роботи	До педагогічних методів можна віднести методи безпосередньої інформаційного впливу (педагогічний аналіз, педагогічне інструктування, консультація, агітація, пропаганда досягнень педагогічної науки і передового досвіду, демонстрація готових зразків і прийомів роботи, оцінка, критика, похвала, подання до нагородження), методи опосередкованого інформаційного впливу (відвідування уроків і профорієнтаційних заходів та їх аналіз, організація семінарів з проблеми профорієнтації молоді, доручення виступити з доповіддю, повідомленням, організація вивчення передового досвіду, залучення до експериментальної роботи і т.п.).

Професійна орієнтація учнів на уроках трудового навчання

Фактори професійної орієнтації на уроках

➤ Зміст трудового навчання виступає важливим засобом профорієнтаційної роботи з школярами. На уроках трудового навчання в учнів формуються різноманітні початкові трудові і деякі професійні

В. Урусський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

трудового навчання	<p>уміння й навички, перевіряється практична придатність кожного учня до того чи іншого виду трудової діяльності.</p> <p>➤ Учитель трудового навчання є найбільш підготовленим до профорієнтаційної роботи порівняно з іншими учителями-предметниками. Його загальнотехнічна підготовка дає можливість орієнтуватись у загальній структурі системи суспільного виробництва та в основних його галузях, уявляти тенденції розвитку цих галузей, орієнтуватись у складному світі сучасних професій, знати особливості вимог, які висувають ці професії до людини.</p>
Види профорієнтаційної мети на уроці трудового навчання	<p>➤ Інформаційна – знайомити учнів із профінформаційними матеріалами, необхідними для формування у них знань про світ професій.</p> <p>➤ Виховна – формувати в учнів позитивне ставлення до професії та готовність до її свідомого вибору.</p> <p>➤ Діагностична – на уроках трудового навчання учитель має можливість спостерігати за практичною діяльністю кожного учня, бачити його ставлення до виконуваної роботи, оцінювати інтереси й здібності. Саме учитель трудового навчання, спостерігаючи за учнями, може виявити здібності кожного з них до тієї чи іншої професії.</p>
Форми, методи та прийоми профорієнтаційної роботи на уроках трудового навчання:	<ol style="list-style-type: none">1. Включення виробничої інформації та елементів професійної праці в матеріал занять з трудового навчання. Це можуть бути виробничі ілюстрації та практичні приклади, задачі і вправи з практичним змістом, навчально-практичні і лабораторно-практичні роботи, близькі за характером до виробничих; контрастні профорієнтаційні вставки в навчальний матеріал.2. Ознайомлення учнів з умовами праці на виробництві, з можливостями використовувати свої знання і вміння за окремими напрямками трудової діяльності в умовах середньої школи і міжшкільного навчально-виробничого комбінату (використання обладнання, документації та наочних посібників

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

кабінетів і навчальних майстерень; проведення практичних занять; виклад теоретичних відомостей за окремими розділами; організація і проведення екскурсій спеціалістами виробництва; цикл тематичних лекцій про виробництво; виконання виробничих замовлень); в умовах виробництва (проведення окремих занять з трудового навчання у виробничих умовах; участь в роботі вимірних лабораторій, конструкторських бюро, відділів технічного контролю і НОП і т.п.; організація факультативних курсів на базі виробництва; залучення учнів до організаційних та громадських заходів промислових підприємств);

У позакласній та позашкільній роботі (відеосюжети на перервах; підготовка та читання доповідей з профорієнтаційної тематики; підготовка рефератів про професії та спеціальності; гурткова робота, яка проводиться спеціалістами виробництва),

3. Формування та активізація пізнавального інтересу школярів до праці (бесіди з учнями про вибір професії; складання карт інтересів учнів; організація і оформлення профорієнтаційних кабінетів, куточків, стендів і т.д.).

Діяльність учителя з професійної орієнтації

Типи профорієнтаційної діяльності педагога:	<ol style="list-style-type: none">1. Дослідницько-пізнавальна.2. Ціннісно-орієнтаційна.3. Формуюча.4. Організаторська.5. Комунікативна.
Профорієнтаційні функції педагога:	<ol style="list-style-type: none">1. Управлінська.2. Дослідницька.3. Інформаційна.4. Виховна.5. Орієнтовна.6. Розвиваюча.7. Мобілізаційна.8. Формуюча.

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	9. Конструктивна.
<i>Дослідницько-пізнавальна діяльність педагога в професійній орієнтації:</i>	<ol style="list-style-type: none">1. Вивчення рівня організації профорієнтаційної роботи в даному регіоні, навчальному закладі, класі.2. Вивчення рівня профорієнтаційної підготовки вчителів-предметників, інших учасників профорієнтаційної роботи.3. Визначення і дослідження основних мотивів вибору професії.4. Дослідження рівня поінформованості батьків з проблем професійної орієнтації їхніх дітей.5. Вивчення та узагальнення передового досвіду роти з питань організації та проведення професійної орієнтації.6. Проведення наукових досліджень з проблеми профорієнтації з метою підвищення її ефективності.7. Визначення професійних інтересів, нахилів учнів.8. Аналіз стану ринку праці та перспектив його розвитку.
<i>Ціннісно-орієнтаційна діяльність педагога в професійній орієнтації:</i>	<ol style="list-style-type: none">1. Створення умов для отримання учнями знань профорієнтаційного характеру в ході навчально-виховного процесу.2. Виховання в учнів позитивного ставлення до праці, до людей праці.3. Формування в учнів активного ставлення до вибору професії у відповідності з своїми здібностями і потребами суспільства в кадрах.4. Орієнтація на професії, необхідні даному регіону.
<i>Формуюча діяльність педагога в професійній орієнтації:</i>	<ol style="list-style-type: none">1. Розвиток професійних інтересів, здібностей, нахилів учнів.2. Мобілізація знань і життєвого досвіду учнів при виборі ними професії.3. Формування в учнів пізнавальної самостійності та активності в питаннях профорієнтації.4. Мобілізація сім'ї, громадськості для розв'язання завдань профорієнтації.5. Формування позитивного ставлення до різних професій.

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<ol style="list-style-type: none">6. Формування певної громадської думки у сфері проблем профорієнтації молоді.7. Вибір найбільш ефективних форм і методів профорієнтаційної роботи з молоддю.
Організаційна діяльність педагога в професійній орієнтації:	<ol style="list-style-type: none">1. Планування профорієнтаційної роботи в певному класі, школі, МНВК, позашкільному навчально-виховному закладі тощо.2. Організація профорієнтаційної роботи в класі, школі тощо.3. Організація проведення лекцій, курсів для вчителів-предметників, класних керівників, викладачів, батьків.4. Облік і контроль проведеної профорієнтаційної роботи з метою аналізу і прийняття рішень щодо підвищення її ефективності.

Управління професійною орієнтацією

Управління професійною орієнтацією	– це цілеспрямована і чітко скоординована робота педагогів і колегіальних органів школи та інших навчальних закладів, підприємств, установ, організацій і громадськості, яка являє собою керовану систему щодо створення всіх умов, необхідних для досягнення кінцевої мети професійної орієнтації – свідомого вибору професії.
Специфіка управління професійною орієнтацією	<p>По-перше, необхідність враховувати в однаковій мірі як інтереси суспільства (потреби ринку праці), так і інтереси особистості, яка проходить стадію активного соціального формування.</p> <p>По-друге, в процесі профорієнтації здійснюється вплив на особистість школяра, яка ще в багатьох соціальних аспектах не сформувалась, не досягла соціальної зрілості.</p> <p>По-третє, за відсутності необхідного рівня зрілості доводиться приділяти увагу управлінню професійної орієнтації через опосередковані фактори – сім'я, соціальне оточення школяра тощо.</p> <p>По-четверте, об'єкт та суб'єкт управління процесом профорієнтації перебувають під впливом стихійних факторів, більшість яких важко</p>

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	контролюються або взагалі не піддаються контролю і регулюванню.
Структура управління процесом професійної орієнтації:	<ol style="list-style-type: none">1. Вироблення і прийняття рішення: дії адміністрації щодо вироблення мети, прогнозування та планування системи заходів, необхідних для подолання можливих відхилень прогнозованих підсумків від заданої мети.2. Організація управління. На даному етапі управлінська діяльність спрямована на реалізацію програми управління, вироблення необхідних розпоряджень, команд, підбір виконавців та розподіл обов'язків.3. Контроль і корекція – етап управління, який включає заходи щодо збирання інформації про хід виконання рішень (зворотний зв'язок) та їх корекцію з метою формування нових більш досконалих програм з профорієнтації.
Завдання управління процесом професійної орієнтації:	<ol style="list-style-type: none">1. Усвідомлення та визначення цілей профорієнтації педагогами.2. Визначення змісту, організаційних форм, методів і засобів досягнення поставленої мети.3. Оцінка ефективності управління.4. Розробка компонентів системи управління: планування, організація, регулювання, облік і контроль профорієнтаційною роботою.5. Інформаційне забезпечення органів управління.6. Оптимізація системи та структури органів управління, координація їх діяльності щодо досягнення поставленої мети.7. Розробка відповідної програми, в якій всі перераховані вище підпроцеси управління будуть представлені в органічному взаємозв'язку.
Принципи управління процесом професійної орієнтації:	<p>Конкретність – заходи щодо управління розробляються і реалізуються на основі науково опрацьованої інформації про внутрішній стан об'єкта, а також з врахуванням впливу зовнішніх умов, в яких об'єкт управління функціонує.</p> <p>Оптимальність та ефективність – забезпечення максимально можливих результатів</p>

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<p>професійної роботи як для особистості, так і для суспільства в цілому при мінімальних витратах всіх ресурсів; досягнення головної мети через реалізацію проміжних цілей.</p> <p>Зворотний зв'язок – одержання інформації про результати впливу керуючої системи на керовану шляхом порівняння фактичного стану об'єкта з поставленою метою.</p> <p>Системність – розгляд об'єкта і суб'єкта управління як системних утворень; забезпечення управлінськими заходами збереження цілісності і якісної визначеності елементів системи професійної орієнтації учнівської молоді.</p> <p>Комплексний підхід – реалізація комплексної системи заходів професійного впливу, що передбачає єдність елементів системи, а саме: мети і засобів професійної орієнтації.</p>
<p>Правила формулювання цілей професійної роботи:</p>	<ol style="list-style-type: none">1. Формулювання цілі починається з неозначеної форми дієслова. Досягнення цілі – результат конкретних дій, тому основу формулювання цілі містить зобов'язання виконати необхідні дії.2. Конкретизувати необхідний кінцевий результат.3. Конкретизувати заданий термін досягнення мети. Календарний термін – це той рубіж, коли необхідно дати відповідь – чи досягнута мета.4. Конкретизувати максимальну величину допустимих витрат.5. Давати кількісну характеристику необхідного результату роботи.6. Обумовлювати те, „що” і „коли” повинно бути зроблено, не вдаючись в деталі „як” і „чому” це повинно бути зроблено.7. Відповідати безпосередньому цільовому призначенню та функціональним обов'язкам.8. Бути реальними та досяжними.9. Бути реалізованими в межах наявного чи очікуваного об'єму ресурсів.10. Виключати або зробити мінімальною можливість подвійної відповідальності за результати спільної

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<p>роботи.</p> <p>11. Співпадати з інтересами виконавців і не викликати серйозних конфліктів в школі.</p>
Цілі управління професійною орієнтацією учнів 1-4 кл.:	<ol style="list-style-type: none">1. Формування в школярів суспільно визнаних цінностей трудової діяльності.2. Формування інтересів до певних видів трудової діяльності.3. Формування загальнотрудоих знань та умінь.4. Вивчення і розвиток індивідуальних здібностей учнів у навчально-трудої діяльності.5. Стимулювання самостійної пізнавально-практичної діяльності.
Педагогічні засоби управління професійною орієнтацією учнів 1-4 кл.:	<ol style="list-style-type: none">1. Ознайомлення із світом професій через літературні джерела, кіно- та відеофільми.2. Організація зустрічей з представниками різних професій.3. Створення умов для спостереження за діяльністю людей різних професій.4. Організація спільної роботи вчителів та батьків.5. Опитування, індивідуальні бесіди з учнями.6. Створення умов для участі в гуртках за інтересами.
Цілі управління професійною орієнтацією учнів 5-7-х кл.:	<ol style="list-style-type: none">1. Активізація пізнання учнями світу професій.2. Розвиток інтересів до окремих професій.3. Активізація вивчення окремих предметів як основи певного виду трудової діяльності.4. Формування мотиваційної сфери особистості.5. Розвиток загальнотрудоих знань і умінь.6. Формування професійної спрямованості особистості.
Педагогічні засоби управління професійною орієнтацією учнів 5-7-х кл.:	<ol style="list-style-type: none">1. Забезпечення учнів літературою, аудіовізуальними матеріалами профорієнтаційного характеру.2. Проведення професіографічних зустрічей та екскурсій.3. Забезпечення факультативних занять.4. Забезпечення участі в позакласній та позашкільній пізнавальній, творчій трудовій

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<p>діяльності за інтересами і здібностями.</p> <ol style="list-style-type: none">5. Диференційоване виконання учнями навчально-трудових занять на уроках.6. Проведення різного роду конкурсів, вікторин і т.п.7. Координація спільних зусиль вчителів і батьків.8. Ознайомлення учнів з прийомами самовиховання і самовизначення.
Цілі управління професійною орієнтацією учнів 8-9-х, 10-11-х кл.:	<ol style="list-style-type: none">1. Формування знань про вимоги професій і їх соціальну престижність.2. Ознайомлення з професіограмами певних професій.3. Розвиток знань про власні психологічні особливості.4. Активізація самопізнання і самовиховання.5. Розвиток знань про шляхи одержання професій і працевлаштування.6. Інформування про стан та перспективи молодіжного ринку праці.7. Вибір професії та професійного навчального закладу.8. Побудова життєвого та професійного плану.
Засоби управління професійним самовизначенням учнів 8-9-х, 10-11-х кл.:	<ol style="list-style-type: none">1. Проведення профорієнтаційних групових і масових заходів.2. Забезпечення умов для ознайомлення з вимогами певних груп професій чи спеціальностей.3. Здійснення індивідуальних та групових профконсультацій.4. Використання апаратурних та комп'ютерних методик профконсультацій і профдобору.5. Реалізація курсу „Основи вибору професії”, інших факультативних курсів.6. Створення умов для факультативних занять.7. Поглиблене вивчення окремих предметів.8. Навчання у профільних класах і спецгрупах.9. Семінари і творчі зустрічі з питань вибору професії.
Планування	Планування профорієнтації в школі передбачає

В. Урусський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

професійної орієнтації в школі	<p>вироблення програм, планів, мети, завдань, які повинні бути реалізовані протягом певного періоду (семестру, навчального року тощо).</p> <p>Планування розпочинається з отримання та аналізу інформації про внутрішній стан об'єкта управління, про основні бажані напрямки в його розвитку, про зв'язки об'єкта управління з іншими об'єктами і впливу їх на об'єкт управління, вивчення відповідних наукових даних, передового педагогічного досвіду, аналізу попередніх планів профорієнтаційної роботи.</p> <p>В практиці роботи закладів освіти широкого розповсюдження набули комплексні річні плани навчально-виховної роботи, в яких виділяють спеціальний розділ, присвячений профорієнтаційній роботі.</p> <p>Разом з тим, за наявності в школі Ради з питань здійснення професійної орієнтації може розроблятися окремий річний план заходів з професійної орієнтації учнівської молоді в даному навчальному закладі.</p> <p>Крім річних, доцільно складати календарні плани профорієнтаційної роботи на місяць і семестр. Такі плани максимально конкретизовані, всі заходи узгоджені в часі, чітко визначені форми, методи і засоби їх реалізації, відповідальні особи та виконавці.</p>
Орієнтовні розділи плану профорієнтаційної роботи школи:	<ol style="list-style-type: none">1. Головні завдання.2. Організаційна робота.3. Робота методичних об'єднань.4. Робота класних керівників.5. Робота вчителів-предметників.6. Робота учнівського самоврядування.7. Робота шкільної бібліотеки.8. Робота медичного персоналу.9. Робота батьківського комітету.
Головні завдання профорієнтаційної роботи	<ol style="list-style-type: none">1. Забезпечити відповідальне ставлення учнів до вибору професії, усвідомлення всіх можливостей правильного вирішення цього питання як для них особисто, так і для держави.

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

школиб

2. Ознайомити учнів на протязі всього періоду навчання з основними професіями народного господарства та шляхами їх оволодіння, сформувати в них правильне уявлення про характер діяльності працівників основних професій, подолати як ідеалізацію одних професій, так і недооцінку інших.
3. Сформувати інтерес до тих масових професій, які найбільше потрібні на ринку праці.
4. Постійно вести роботу щодо з'ясування професійних нахилів, можливостей, а також стану здоров'я учнів. Виходячи з цього, допомогти кожному учневі визначити конкретну сферу діяльності, враховуючи при цьому потреби ринку праці.
5. Організувати роботу кожного учня щодо поглибленого ознайомлення з обраною ним професією, виховати стійкий інтерес до неї.
6. Виховати в учнів потребу в отриманні як повної середньої освіти, так і спеціальної.
7. Вивчати стан працевлаштування випускників школи за попередні роки, підтримувати зв'язки з ними.

Заходи річного плану профорієнтаційної роботи:

1. Створити в школі гуртки за інтересами з метою практичного ознайомлення учнів з професіями, широко залучати до цієї роботи працівників підприємств, батьків школярів.
2. Створити картотеку професій, які мають попит на ринку праці.
3. Розробити спільний план роботи школи, виробництва, ПТУ щодо професійної орієнтації школярів.
4. Скласти план профорієнтаційних екскурсій з врахуванням вікових особливостей учнів.
5. Запланувати зустрічі з представниками різних професій з метою ознайомлення учнів з характером та змістом професій, умовами праці, побуту, можливостями просування по службі.
6. Ознайомити вчителів з планом-прогнозом потреб регіонального ринку праці в кадрах та наявних можливостей працевлаштування випускників школи

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<p>в поточному році.</p> <ol style="list-style-type: none">7. Довести до відома вчителів плановий прийом абітурієнтів в професійно-технічні училища та вищі навчальні заклади.8. Ознайомити вчителів з новими формами, методами та засобами профорієнтаційної роботи, систематично обмінюватися досвідом.9. Заключити угоди про співпрацю між виробничими бригадами та класами, а також між навчальними групами ПТУ та класами.10. Провести дні відкритих дверей в ПТУ та вищих навчальних закладах міста, регіону.11. Провести спільні заходи з закладами професійної освіти профорієнтаційного, пізнавального, розвиваючого, культурно-оздоровчого характеру.12. Організувати дієву допомогу з боку батьківського комітету, базових підприємств щодо обладнання та ремонту шкільних майстерень та кабінету професійної орієнтації.13. Організувати працевлаштування випускників на роботу чи навчання за обраною спеціальністю.14. Організувати заходи щодо попередньої професійної адаптації школярів, залучаючи їх до проби сил у різних видах суспільно корисної, продуктивної праці.15. Поновити оформлення класних кутків, кабінету професійної орієнтації.16. Організувати випуск стінгазети з проблем професійної орієнтації.
Професійна робота вчителів-предметників:	<ol style="list-style-type: none">1. Аналіз та обговорення підсумків роботи з професійної орієнтації за попередній навчальний рік, затвердження заходів профорієнтаційного характеру на поточний рік.2. Розгляд питання про можливості профорієнтаційної роботи на уроках з навчального предмета.3. Обговорення можливостей розвитку нахилів, здібностей учнів, які виявляють підвищений інтерес до предмета чи професії, зміст діяльності якої

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

	<p>пов'язаний із знаннями з даного предмета.</p> <p>4. Навчання вчителів, класних керівників з питань планування та реалізації завдань профорієнтаційної роботи, вивчення індивідуальних особливостей та професійної придатності школярів.</p> <p>5. Проведення відкритих уроків, позаурочних та позакласних виховних заходів з профорієнтаційної тематики.</p>
Профорієнтаційна робота класних керівників:	<ol style="list-style-type: none">1. Проведення бесід з учнями про значення та технологію вибору професії.2. Організація бесід, зустрічей з представниками різних професій, батьками, викладачами професійних навчальних закладів, випускниками шкіл з метою розширення кола уявлень учнів про різні види трудової діяльності людей.3. Організація для учнів екскурсій на підприємства, в організації, професійні навчальні заклади.4. Виявлення професійних намірів школярів, вивчення індивідуально-типологічних характеристик, ведення відповідної документації з попередньої професійної діагностики.5. Оперативне та систематичне інформування школярів про стан та перспективи регіонального ринку праці.6. Рекомендації школярам щодо відвідування факультативів, гурткових занять відповідно до інтересів, запитів, наявних творчих здібностей.7. Проведення індивідуальних та групових консультацій для учнів та їх батьків.8. Забезпечення медичної профконсультації для школярів.9. Спільно з бібліотекою школи складання списків рекомендованої літератури, обговорення прочитаних книжок на профорієнтаційну тематику.10. Забезпечення участі учнів класу в загальношкільних (масових) профорієнтаційних заходах.
Профорієнтаційна робота	<ol style="list-style-type: none">1. Створення при органах учнівського самоврядування секторів (відділів, груп) з трудового

В. Урусский. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

учнівського самоврядування:	<p>виховання та професійної орієнтації учнівської молоді.</p> <ol style="list-style-type: none">2. Обговорення та затвердження планів профорієнтаційної роботи на навчальний рік.3. Забезпечення активної участі школярів в організації та проведенні заходів профорієнтаційного характеру.4. Проведення спільної роботи з молодими робітниками та учнями/студентами професійних навчальних закладів.5. Підтримання зв'язків із випускниками попередніх років, залучення їх до профорієнтаційної роботи.6. Оформлення стінгазет, стендів, плакатів, куточків на профорієнтаційну тематику.
Профорієнтаційна робота бібліотекаря:	<ol style="list-style-type: none">1. Підбір та рекомендація для учнів літератури профорієнтаційного спрямування.2. Організація виставок книг, проведення читацьких конференцій про професії та представників різних професій.3. Пропаганда книг під час проведення традиційних вечорів зустрічей школярів з випускниками школи, представниками окремих професій.4. Вивчення читацьких інтересів школярів, інформування класних керівників про виявлені професійні інтереси окремих учнів.
Профорієнтаційна робота медичного працівника:	<ol style="list-style-type: none">1. Вивчає стан здоров'я школярів, виявляє медичні протипоказання щодо виконання певних видів діяльності.2. Проводить з учнями та батьками групові та індивідуальні консультації з медичних аспектів профорієнтації.3. Дає медичне заключення про стан здоров'я учнів у зв'язку з вибором професії, місця роботи і навчання.
Профорієнтаційна робота батьківського комітету:	<ol style="list-style-type: none">1. Обговорення результатів профорієнтаційної роботи за попередній навчальний рік та планування профорієнтаційних заходів та поточний рік.2. Закріплення з числа членів батьківського комітету

В. Уруський. Професійна орієнтація учнів. Опорний конспект

відповідальних за профорієнтаційну роботу.

3. Проведення профпросвітницької роботи серед батьків про необхідність надання допомоги учням у професійному самовизначенні.

4. Забезпечення участі батьків у заходах профорієнтаційного характеру на рівні окремих класів та школи.

5. Організація роботи батьківського лекторію з проблем професійного самовизначення, залучення до його роботи спеціалістів з центрів зайнятості, соціальних служб для молоді, психологів, економістів тощо.

6. Допомога в обладнанні кабінету з професійної орієнтації, класних кутків, стінгазет, виставок тощо.